

O ISTORIE SECRETĂ A ROMÂNILOR

TEXTE SELECTATE DE ACAD. A. OȚETEA ȘI S. SCHWANN

- **Ultimii 50 de ani - apogeul umilirii, jefuirii și badjocoririi populației românești, proces început cu peste 300 de ani în urmă.**
- **Transilvania nu a fost niciodată parte integrantă a Ungariei.**
- **Basarabia și Bucovina pământuri românești dintotdeauna.**

CUPRINS

CUPRINS	2
Din partea editurii	3
<i>Stimate cititor</i>	3
Manuscrisul B 85	3
Manuscrisul B 86 a	64
Manuscrisul B 91 (20)	68
Manuscrisul B 63	72
NOTE	79

Stimate cititor,

Cartea pe care o vei citi, are o mică poveste. Astfel, imediat după apariție, a fost retrasă din librării și din chioșcuri, grupuri de câte doi trei indivizi cărîndu-le cu sacoșele.

Această carte cuprinde manuscrise inedite ale lui K. Marx, care la rîndul său s-a bazat pe documentele vremii din diferite țări.

Și atunci prin anii 1850 ca și astăzi străinătatea cunoștea mai bine întâmplările din teritoriile locuite de români decît românii însăși.

Aceste însemnări sînt de fapt o istorie secretă a românilor pe o perioadă istorică nu prea lungă, care a deranjat elita din România anilor 1960, cînd a apărut cartea ce arăta realitățile net antiromânești petrecute pe această vatră strămoșească.

Se pun astfel mai multe întrebări:

- ce secrete ascunde subsolul, solul cu flora și fauna sa, cu frumosul relief și această populație cu o istorie de milenii care a trăit și trăiește de mii de ani pe teritoriul României Mari ca să determine ca un magnet atracția din toate timpurile a unor populații minoritare care ne doresc sclavia?*

- ce defecte de caracter ale românilor sînt speculate de cei care ne împiedică de secole să fim stăpîni în casa noastră ?*

- ce calități au aceștia ca să-și permită să ne umilească în propria vatră strămoșească? Organizarea lor în asociații secrete, împrumutarea de nume românești să fie explicația dominației lor asupra românilor?*

Cititorule, citește această carte cu atenție, fii atent la fiecare cuvînt, la fiecare propoziție, și vei găsi răspunsul la multe întrebări, cît și la ce ni se întîmplă azi.

Astfel autorul însemnărilor vorbește despre :

– „Eteria” – mișcare de eliberare a grecilor care a trecut și pe teritoriul țării noastre jefuindu-ne și înăbușind idealurile de dreptate și libertate ale lui Tudor Vladimirescu – era „jongleria societăților masonice”.

– Moldo-Valahia era plină de greci și fanarioți.

– George Bibescu și Știrbei erau nepoții unui geambaș țigan din Craiova.

– cei mai mulți boieri nu erau de origine românească,

– în 1768 ȚARA ROMÂNEASCĂ s-a depopulat atât de repede încât „poarta” ameninșând pe Scarlat Ghica a poruncit să pună frâu stoarcerilor.

– puterea, comerțul și administrația erau date în mâinile evreilor și grecilor, – „Evreul comod boierilor pentru toate viciile lor”.

– ungurii consideră pe nedrept Transilvania ca parte integrantă a Ungariei. Românii din Transilvania erau considerați pe propriul lor pământ „națiune tolerată” – ei formau două treimi din populație.

– Kossuth propune deschis ca limba maghiară să fie introdusă în școlile slavilor și românilor, să se înlăture orice altă limbă, și chiar preoții să fie siliți să slujească în ungurește.

– Kossuth nu era ungur, era slovac, se căsătorise cu fiica unui magnat maghiar.

– la 29 Mai 1848 Dieta magnaților maghiari a votat încorporarea Transilvaniei la Ungaria.

– Când și în ce împrejurări Basarabia și Bucovina au fost smulse din trupul Moldovei?

Cititorule, extrasele de mai sus au menirea să-ți arate o parte ascunsă a istoriei adevărate a populației românești supusă la umilințe, batjocură și jaf.

– Națiunea noastră nu a umilit, nu a jefuit și nu a batjocorit nici o națiune, dorim doar să fim stăpâni pe această vatră străbună.

Români găsiți-vă între voi aici și oriunde, uniți-vă, prezentul pentru voi este o șansă care apare la câteva secole.

Din partea editurii.

Manuscrisul B 85

[Capugi-Başa¹] surprinde pe Ghica¹, îl ucide înjunghiindu-l, și-i trimite capul îmbălsămat la Constantinopol; acolo, e înfipt într-un cui pe zidurile Seraiului (1777). În afară de dînsul alți 14 fanarioți fură spînzurați în curs de un secol, aceasta însă din cauza necredinței sau a bogățiilor lor. Turcia ezita încă să respecte dreptul [Rusiei] de a înființa consulate, stipulat în tratatul de la Kuciuc-Kainargi ²; ². Dar a trebuit să cedeze în fața cererilor Vienei, unite cu acelea ale Petersburgului. În 1782, consuli ai Austriei și ai Rusiei se stabilesc la București și la Iași. Ei obțin din partea turcilor un tain (o subvenție) proporțională cu rangul fiecăruia. Tainul constă din scutelnici, oameni de diverse stări: măcelari, brutari, sacagii, tapițeri, caretași, potcovari etc., care trebuie să procure carne etc. Se mai adaugă *poslușnici* (țărani străini, bulgari, sîrbi și transilvani așezați în țară; – scutelnicii erau pămînteni) însărcinați să aprovizioneze casa consulilor cu cereale, furaje, păsări, unt, brînză etc. Un alt rezultat al acestor consuli: Țara Românească și Moldova au să plătească în viitor Porții un tribut anual fix: prima 349 500 lei, a doua 252 944 lei. Cu cît primea mai puțin Poarta, cu atît lua mai mult domnul fanariot.

¹ **capugí-başá** m. (turc. *kapuğu-başe*, d. *kapu*, Poarta, și *baş*, cap, șef). *Vechi*. Șefu ușierilor se-
raîului (care erau vre [!] 150), marele șambelan turcesc, care era trimes cu firman să taie capu domni-
lor maziliți.

² (**Tratatul de la Kuciuc-Kainargi** (var. Kuciuc-Kainardji, în limba [turcă](#) *Küçük Kaynarca*)) Numit astăzi

Kainargea, și situată în provincia bulgărească Silistra, orașelul Kuciuc-Kainargi a fost locul unde s-a semnat, în vara anului 1774 (21 iulie 1774), pacea dintre Imperiul Otoman și Rusia. Cei care au condus negocierile, mareșalul Romianțev, din partea țarinei Ecaterina, și Musul Zade Mehmed Pașa, din partea sultanului turc, au pus astfel capăt unui război pustiitor, care a afectat cu precădere Principatele Române, Valahia și Moldova.

Mizeria țăranului era intolerabilă. Fuga țăranilor continua, mii de țărani din Țara Românească s-au refugiat în munți și stăteau acolo ascunși.

În 1787, Ecaterina³ ocupă Crimeea. Poporul din Constantinopol împinge Poarta la război. *Domnii* de atunci erau *Ipsilanti* în Moldova, *Mavrogheni* în Țara Românească. Primul deschide rușilor porțile Moldovei. *Mavrogheni* dimpotrivă, aflînd că austriecii vor să treacă Siretul, pornește împotriva lor și îi bate; (cu domnul sînt numai 7 boieri; capii celor mai mari familii fanariote sau fanariotizate, ca partizani ai rușilor, sînt surghiuniți în insulele din Arhipelag, în mănăstirile din Bulgaria, Albania sau de la Muntele Athos). Capudan-pașa bătut de ruși la Focșani și de austrieci la Mărtinești, trece înapoi Dunărea. Mavrogheni luptă timp de 6 luni, pînă cînd se văzu constrîns, să se retragă la Pelinu, în Bulgaria. Ce răsplată primește acolo el de la Constantinopol? Un Capugi-bașa îi aduse un firman de condamnare la moarte.

Poarta negocie cu Austria; pacea de la Șistov³ din *august 1791* restabili lucrurile în starea de înainte de război. Abia au plecat austriecii din Țara Românească și rușii sub Suvoroff⁴ au intrat. Țara este dată pradă focului și jafului de către acesta; Brăila este în flăcări.

Prin *pacea de la Iași* încheiată la 29 decembrie 1791, divanul recunoaște luarea Crimeii de către Rusia. Puțin timp înainte de război, Rusia obținuse de la Poartă dreptul de a controla întrebuințarea banilor publici în Moldo-Valahia.

VI. Creșterea puterii rusești a început în ajunul morții lui Ludovic al XIV-lea. În 1792, Emile Gaudin⁵, consul al Republicii franceze, se prezintă la București. Sub consulatul lui Napoleon, Ghica, ban al Craiovei, Preda Brîncoveanu și Scarlat Cîmpineanu, mari boieri din Țara Românească, Catargi, Sturdza și Beldiman, din Moldova, trimit primului consul un memoriu comun, prin care cer sprijin din partea Franței și autorizația de a se constitui în două republici⁶.

³ **Șistov** n. oraș comercial în Bulgaria pe malul drept al Dunării, față în față cu Zimnicea: 18.000 loc. Aci se încheiea pacea în 1791 între Rusia și Turcia. Sursa: **Șăineanu, ed. VI (1929)**

Bonaparte nu a dat nici o atenție acestei cereri. Dar Rusia a profitat de lecție. Ea înțelese că avea nevoie de un alt sprijin decât al fanarioților venali. Presiunea sa asupra Divanului era irezistibilă.

Rusia obținut în 1802 un *hâtîşerif*, care trebuia să dovedească românilor că era tot atât de puternică pentru a face bine cât și pentru a face rău. Acest *hâtîşerif*⁷ fixa durata domniei la *şapte ani*. În același timp Rusia a făcut să fie numiți doi domni, propuși de ea, Moruzi și Ipsilante. Același act institua darea proporțională, în locul odioasei capitații, dădea în seama boierilor pămînteni sarcina de a se îngriji de școli, drumuri, spitale, dreptul ca împreună cu domnul să hotărască asupra organizării și întreținerii unui corp de trupă și-i împuternicea să hotărască numărul negustorilor turci cărora le era conferit dreptul de a pătrunde în țară. Dar în același timp a avut destulă grijă ca să nu fie uitată; unul dintre articole îi recunoaște *dreptul de supraveghere* (în ceea ce privește respectarea riguroasă a privilegiilor garantate Principatelor). *Supravegherea* înlocuia *avertismentul*; a fost un mare pas înainte. Scaunul mitropolitan al Moldovei fiind vacant, doi candidați s-au prezentat: unul era grec, celălalt român. Acesta din urmă obținut sprijinul Rusiei și fu ales. În sfârșit, atentă la plîngerile ridicate împotriva fanarioților, Rusia folosi *minunat* dreptul său de cenzură și obligă pe domni să alcătuiască un *Regulament* al finanțelor (buget). La cererea lui Sebastiani⁸, ambasadorul lui Napoleon la Constantinopol, Moruzi și Ipsilanti sînt depuși și înlocuiți prin Alexandru Suțu^{9, 4} și Scarlat Callimachi¹⁰, amîndoi devotați cauzei Franței... Război cu Poarta... Armată rusă de la Dunăre cîștigă avantaje considerabile asupra lui Hafiz Ismail-pașa, marele vizir, Moruzi și Ipsilanti sînt readuși. Generalul Michelson¹¹ ocupă Iași și îndreaptă în grabă spre București, apărut de 10.000 de turci pe generalul Miloradovici¹², în fruntea unei armate de

⁴ Alexandru „Draco” Suțu (n. 1758, Constantinopol – d. 18 ianuarie (sau 19 ianuarie) 1821, București), a fost un domn al Moldovei, *caimacam* și domn al Țării Românești.

A fost domn al Moldovei între (28 iunie / 10 iulie 1801 – 19 septembrie / 1 octombrie 1802) și domn al Țării Românești de patru ori: (20 iunie / 2 iulie 1802) – (13/30 august 1802, *caimacam*); (12/24 august 1806 – 3/15 octombrie 1806); decembrie 1806; (5/17 noiembrie 1818 – 19/31 ianuarie 1821).

6.000 oameni. La sosirea sa, acesta găsi treaba făcută de români: ei puseseră mîna spontan pe arme, goniseră pe turci și ieșiră apoi în întâmpinarea rușilor, voioși și plini de entuziasm. Soțiile boierilor din București dădeau exemplu de multă bună dispoziție și-și sărbătoriră vitejii lor în petreceri, la care domnea mai multă veselie decît reținere.

În aceeași vreme, în timp ce românii manifestau atîta recunoștință oarbă, țarul la Tilsit reclama teritoriul lor. Dar acest teritoriu era prea aproape de Constantinopol și Napoleon nu voia să predea cheia a două continente. Tratatul de la Tilsit⁵ stipula evacuarea Țării Românești și a Moldovei; dar turcii nu le puteau ocupa decît după schimbul de ratificări ale viitorului tratat de pace definitivă între cele două puteri. Această ultimă clauză făcea pe cea anterioară iluzorie; căci Alexandru, preocupat de a preveni ocupația turcească, știa cum să-și ție trupele în Principate, fără ca Napoleon să bage de seamă.

*Conferința de la Erfurt*⁶: Napoleon își dă consimțămîntul la anexarea celor două principate. Nu mult după aceea războiul zbugni între Franța și Rusia. Alexandru avea nevoie de trupele sale staționate la Dunăre. Propune pace turcilor, care, înlăturați de 10 ani din Principate, se simțiră fericiți să recîștige cele două provincii, chiar pierzînd jumătate din Moldova.

Tratatul din 28 mai 1812. Poarta renunță la Basarabia. Turcia nu putea ceda ceea ce nu-i aparținea, pentru că Poarta otomană n-a fost niciodată suverană asupra țărilor române. Poarta însăși recunoscuse acest lucru, cînd la Carlovitz, presată de poloni să le cedeze Moldo-Valachia, ea răspunse că nu are dreptul de a face vreo cesiune teritorială, deoarece capitulațiile nu-i confereau decît un drept de *suzeranitate*.

⁵ Sovetsk (în engleză), (în rusă: **Совѣтск**), înainte de 1946, cunoscut sub numele Tilsit în Prusia de Est (lituaniană: Tilžė), este un oraș în Regiunea Kaliningrad, Rusia, situat pe malul sudic al râului Neman. Tratatul de la Tilsit, (7 iulie [25 iunie, pe stilul vechi] și 9 iulie [27 iunie], 1807), acorduri pe care Franța le-a semnat cu Rusia și cu Prusia (respectiv), la Tilsit, nordul Prusiei (acum Rusia), după victoriile lui Napoleon asupra prusacilor la Jena și la Auerstadt și peste rușii de la Friedland.

⁶ **Erfurt** este un oraș și capitala landului [Turingia](#), [Germania](#) cu o populație de 202 590 (30.06.2005), 269,17 km².

O dată cu stăpînirea turcească se reîntorc și fanarioții, Scarlat Callimachi în Moldova, Ioan Caragea în Țara Românească. O dată cu fanarioții și vechile lor spolieri. Prin tratatele sale cu Rusia, Poarta renunțase la dreptul său de a fixa prețul la *produsele* destinate să aprovizioneze Constantinopolul. Dar abuzul se reintroduce sub o nouă formă. Contractul este încheiat între domni și Divan și totul este livrat la a patra parte din prețul pieței. Or, după plecarea rușilor, prețul pieței a scăzut atît de mult, încît este imposibil ca țărani să trăiască din produsul muncii lor. Pîinea se vinde cu 3 centime kilogramul, carnea cu 4, lîna cu 40 etc.

Țăranul, în 1812, trebuia să livreze Porții la un sfert din aceste prețuri 250 000 oi, 3 000 cai, 150 000 kile de grîu (kila = 300 kilograme). Pe de altă parte, scutelnicii ajunseseră atît de numeroși, prin risipa de titluri boierești care comportau dreptul la scutelnici, încît contribuabilii liberi, atît de reduși la număr, nu mai puteau face față plății impozitului.

Caragea a încercat să remedieze acest rău, promulgînd o lege care așeza în *lude*¹³ ale statului pe scutelnicii¹⁴ care nu aparțineau boierilor de primul rang. Boierii luptă acum ei înșiși pentru menținerea abuzului. Cei din Craiova se răscoală, cer sprijinul pașei de Vidin și constrîng pe Caragea să revină asupra singurei măsuri bune a unui fanariot. Victoria țarului. El are cuvîntul botărîtor la Congresul din Viena. El înlătură pe turci din congres. În timpul ultimei lor ocupații în Principate, rușii s-au arătat așa cum sînt: jaful și ocuparea Basarabiei au spulberat toate iluziile. De altfel rusul este complicele fanarioților. „Moarte bragiilor“ murmură țăranul, în fundul bordeiului său; tot așa striga poporul în piața publică din București.

Către sfîrșitul domniei sale, cînd urma să sosească la București un capugi-bașa, Caragea fuge cu 18 milioane de lei în Italia. Tronul devenind vacant, la 12 oct. 1818, are loc adunarea boierilor; toți se plîng în gura mare în contra fanarioților. Ei adresează o petiție sultanului pentru a-i scăpa de acest jug. Rusia care domina în Divan se opune; sub presiunea Rusiei, Poarta dă cele două Principate lui Mihail și Alexandru Suțu, complici de care Rusia era sigură.

Asociația *Eteriei*: eliberarea grecilor prin acțiunea comună a populațiilor slave și grecești. Mînă rusească. Căpeteniile denuceau puterea conducătoare ὄρχη (sufletul asociației). Căpeteniile cunoșteau secretul... Adepții în toate țările erau, fără să știe, agenți ai Curții de la Petersburg. Rusia – după ce asociația s-a dezvoltat – ținea în mînă toate firele ei, pune în mișcare toate resorturile, așezată în centrul operațiilor, în spatele agenților discreți, destul de ascunsă pentru a o dezavua în caz de nereușită, destul de angajată pentru a profita în caz de succes.

Ea putea să riște cîteva capete ca baloane de încercare. [Asociația folosea] un limbaj mistic. Emisarii ei se intitulau apostoli. Toate jongleriile societăților masonice. Curînd, în consfătuiri, țarul fu pus în locul ὄρχη-i. Pentru majoritatea afiliaților, aceasta era un plus de speranțe.

1819. Majoritatea primaților din Morea⁷ se numărau printre eteriști; în același an primații din insule se alipiră acestora, își aduseră în porturi corăbiile și, în așteptarea unei apropiate zguduiri, suspendară afacerile lor comerciale. Contele *Capo d'Istria*¹⁵, care locuia în Corfu, cunoștea secretul Rusiei; către această putere își îndrepta gîndurile și speranțele. Turcii observară ceva; reparară cetățile de la Dunăre; făcură mari pregătiri militare. În 1820 apărură la Chișinău, în Basarabia, *Alexandru Ipsilanti*¹⁶, general-maior în armatele ruse (născut în Fanar în 1795, fiul domnitorului care, în 1806 se refugiase în Rusia). Pretextul sosirii sale la Chișinău era o vizită la socrul său *Constantin Catacazi*¹⁷, guvernatorul civil al Basarabiei. Curînd el se prezentă ca șef *al eteriștilor* stabiliți acolo, trimise ordine și emisari la cei mai îndepărtați. Căpeteniile care imaginaseră ὄρχη-a institui un simulacru de conducere militară, pe care o încredințară lui Alexandru Ipsilanti, cu titlul de *comisar al guvernămîntului general*¹⁸. Intrigile lui Ipsilanti în Moldo-Valachia. Țara era plină de greci și de fanarioți, deja cîști-gați pentru Rusia. Cîțiva pămînteni chiar se aflau în corespondență cu el; Con-

⁷ Morea (greacă: Μορέας sau Μοριάς, franceză: Moree, italiană: Moreea, turcă: Mora) a fost numele peninsulei Peloponez din sudul Greciei în timpul Evului Mediu și perioada modernă timpurie. Numele folosit pentru provincia bizantină cunoscută sub numele de Despotatul Morea, de către Imperiul Otoman pentru Morea Eyalet, și de Republica Veneția pentru Regatul de scurtă durată a Morea.

stantin Negri¹⁹, Alexandru Filipescu²⁰, episcopul de Râmnicul Vâlcea. Țăranul care suferise cel mai mult de pe urma ocupației n-avea pentru *muscal* (moscovit) decât cuvinte de ură.

6 martie 1821. Ipsilanti trecu Prutul, cu o escortă de vreo sută de albanezi.

În aceeași zi este în Iași, în palatul lui Mihai Suțu⁸. Acesta îl primește ca pe un oaspete așteptat. Fratele său, Nicolae Suțu și cumnatul său Ioan Schinas, scăpați între timp din Constantinopol, erau la Odessa. Hangerlii și beizadeaua Caragea, fiul fostului domn al Țării Românești, scăpară de asemenea, grație unei travestiri făcute în casa ambasadorului Rusiei. Mihai Suțu și Ipsilanti adresară o proclamație către locuitorii țării pentru a-i liniști, către greci pentru a-i chema la arme. (Eliberarea Greciei rămîne scopul fățiș declarat). Boierii moldoveni și poporul stau în rezervă, contrastînd cu entuziasmul grecilor, care alergau sub stindardul eteriei; de asemenea, bulgari, sîrbi, albanezi. Fiecare se îngrămădea împrejurul liberatorului Greciei, și *consulul rus se ducea la Ipsilanti pentru a cere ordine sau pentru a primi instrucțiuni. Proclamațiile sale erau citite în public la Odessa, în aplauzele întregului popor.* Dar momentul era rău ales. *Congresul de la Laybach*⁹, împotriva mișcărilor revoluționare tocmai se reunise. Grecul Cantacuzino²¹, trimis în grabă de Ipsilanti, sosește la Laybach pentru a cere lui Alexandru ordinele sale. Furios de această vizită inoportună, țarul îi ordonă să părăsească orașul în 24 ore. Spuse glumind congresului: „E o bombă pe care ne-o aruncă revoluționarii, dar nu va exploda“. Sosind la Focșani în fruntea a patru mii de albanezi și a cîtorva sute de soldați în uniformă, Ipsilanti află că consulul rus de la Iași, din ordinul suveranului său, proclamase înalta dezaprobare de care insurecția era lovită; lui Ipsilanti i se luă gradul de general-maior și fu radiat

⁸ Mihail „Draco“ Suțu (*1730 - †1803, [Constantinopol](#)), a fost domn în [Țara Românească](#) de trei ori: 5/17 iulie 1783 (sosirea firmanului de numire la București) - 26 martie/6 aprilie 1786, martie 1791 - 30 decembrie 1792/10 ianuarie 1793, 7/9 octombrie 1801 - 10/22 mai 1802 și în [Moldova](#): 30 decembrie 1792/10 ianuarie 1793, - 25 aprilie/6 mai 1795.

A fost înrudit prin mama sa cu Mavrocordații. A fost [Dragoman](#) al Porții între 17 ianuarie 1782 și 5 iulie 1783, dar a fost destituit, exilat în insula Tenedos, mai apoi iertat și numit domn în [Țara Românească](#).

⁹ Congresul de la Laybach (acum Ljubljana, Slovenia), a avut loc între 26 ianuarie și 12 mai 1821.

din armată. Ipocrizie rusă! Curtea din Petersburg face cunoscut la Constantinopol hotărîrea sa de a menține în cantonamentele lor trupele care se aflau pe Prut, de a observa cea mai strictă neutralitate în Principate, în sfîrșit de a respecta tratatele existente.

Eteriștii din Basarabia fură izgoniți de către aceleași autorități care îi încurajaseră să se înarmeze. Această dare înapoi mincinoasă nu putea amăgi pe nimeni. Cea dintîi victimă a dezavuării de către Rusia a fost complicele său fanariot, Mihai Suțu. Boierii moldoveni, în frunte cu mitropolitul Veniamin²², se înfățișară înaintea lui și îl poftiră să plece. La 11 april, el se retrase în Basarabia. (E același Mihai Suțu care în primăvara lui 1854 era șeful eteriștilor la Atena și conducea de acolo insurecția greacă.)

Callimachi, numit în locul lui Alexandru Suțu, anunțase apropiata sosire a caimacamilor săi; erau așteptați de la o zi la alta; deodată se află de înaintarea lui Ipsilanti. Boierii din București, indeciși, aleargă de colo pînă colo, se tot sfătuiesc, fără să ia vreo hotărîre. Alcătuiesc între ei o cîrmuire provizorie, în București erau însă alții mai bine informați. Iordache²³, comandantul gărzii de arnăuți era de mult timp în înțelegere cu Ipsilanti. Unul dintre afiliații săi principali era *Tudor Vladimirescu*, fost sublocotenent în serviciul Rusiei. El trebuia să răscoale Oltenia și de asemenea să revolte pe sîrbi. De aceea se afla la Cerneți¹⁰. Dar Vladimirescu era patriot român. El nu s-a adresat boierilor, ci țăranilor. Cum a auzit despre cele dintîi mișcări ale lui Ipsilanti, a și chemat la arme pe țăranii din munții Olteniei; coborî cu dînșii la Craiova, adună poporul și îi făcu cunoscut planurile sale de eliberare. În cîteva zile era stăpîn pe întregul banat al Craiovei. Primul său act de autoritate a fost reforma legilor fiscale: reduse capitația la ceea ce fusese sub vechile legiuri; desființă darea pe vii și pe vite. Țăranii alergau în masă în jurul său, nu-l mai numesc decît *Tudor Vodă* (principele Tudor). Trupa sa crește considerabil cu voluntari țărani și cu cete armate venite

¹⁰ Cerneți este o localitate din [judetul Mehedinți](#), [Oltenia](#), [România](#).

din munți. Prin păduri și munți peste tot țărani deznădăjduiți căutau răzbunare ca haiduci. În 1821, printre căpeteniile de cete sînt renumiți Svedko (sîrb) și Mihalachi (român); ei atacau conacurile, pedepseau pe fanarioți și pe boieri. În sfîrșit albanezul Cîrjali²⁴ era dușman al turcilor.

Vladimirescu și țăranii săi erau de partea turcilor. Ceata lui porni spre București. *Boierii ocîrmuirii trimit împotriva-i cîteva sute de albanezi*, care trec de partea lui. Atunci trimit la Tudor pe boierul Samurcaș²⁵; Tudor stăruie pentru menținerea reformelor introduse de el în banatul [Craiovei]²⁶, pretinde în afară de aceasta capetele a 12 boieri. Între timp își continua marșul său. Boierii fug, la fel fac agenții puterilor străine; înaintea tuturor prințul Brîncoveanu²⁷.

Ocîrmuirea încredință paza orașului *Căminarului Sava*²⁸, căpetenie de albanezi, care comanda ca la 2000 călăreți. Sosesc Negri și Vogoride, caimacamii lui Callimachi, anunță *apropiata sosire a unei armate turce pentru pedepsirea rebelilor*. Mai întîi, ei fac lui Tudor propuneri conciliatoare. Tudor răspunse că „nu va permite stăpînului lor să treacă Dunărea mai înainte ca principatul să fi obținut o constituție bazată pe drepturile naționale“. Caimacamii înspăimîntați părăsesc Bucureștii cu ultimii turci care se aflau în oraș și se grăbesc să treacă Dunărea. Vladimirescu sosi în capitală însoțit peste tot de țărani. *Intrarea sa are loc la 27 martie 1821*. Sava se retrage cu trupele sale la Mitropolia puternic întărită, situată pe o înălțime și dominînd orașul ca o fortăreață. 2 000 oameni însoțeau pe Vladimirescu. Restul, munteni din banatul Craiovei, și țărani din Muntenia, 5 000 la număr, au fost încazarmați în mănăstirile din afara orașului. Proclamația lui Tudor are un caracter național; invită pe boierii pămînteni a se uni cu dînsul; el nu vrea să conteste drepturile de suzeranitate ale Porții. Pentru el, Rusul și fanarioții sînt dușmanii; el reclamă numai vechile drepturi etc. *Adresează Porții asigurări de fidelitate, proteste împotriva actelor lui Ipsilanti și Cantacuzino*, declarîndu-se decis a-i goni din țară etc. Ipsilanti în acest timp înainta încet. Alături de dînsul, el avea printre alte trupe, batalionul sacru, format din tineri greci, instruiți și plini de entuziasm. În total are 10 000 oameni;

lasă 4 000 lui Cantacuzino, pentru Moldova, cu restul înaintează spre București. Neliniștit de atitudinea partidului național, se oprește la Colentina, (un conac situat la o leghe de oraș). Vladimirescu era cantonat aci de o săptămână. Ipsilanti îl invită la o întrevedere care eșuează. Numai fanarioții țin cu dînsul. Tudor respinge alianța rusă și nu admite nimic comun între cauza grecilor și cea a românilor. Se despart, Vladimirescu pentru a se rețrași în mănăstirea Cotroceni de unde domină toată țara. Ipsilanti pentru a se așeza la Tîrgoviște în așteptarea evenimentelor. În sfîrșit, se anunță sosirea turcilor.

Vladimirescu nu era ajutat pe cît ar fi meritat. În special boierii pămînteni s-au comportat ca niște ticăloși. Kiaya-Mehmed, pașa de Silistra, primi ordin să treacă Dunărea, în fruntea a 10 000 oameni și să se îndrepte spre București, Hadji-Achmet, pașa de Vidin, trebuia să năvălească în Oltenia, Jussuf, pașa de Brăila, mergea spre Moldova. Aceste trei corpuri de armată aveau aproximativ 30 000 oameni... în primele zile ale lunii mai se puseră în mișcare.

Fără să se urnească din Tîrgoviște, Ipsilanti își consumă timpul în petreceri, baluri etc. Nu se interesa de loc de soldații săi; în timp ce șefii dansau, soldații jefuiau. Ei se dedau la silnicii tot atît de crude ca și turcii. Acesta a fost debutul Eteriei. Între timp turcii intrară în București. Vladimirescu se îndreaptă spre Cîmpulung. Ipsilanti nu voia să aibă în spatele său un aliat suspect. Recurse de aceea la trădare.

Ca urmare a ordinelor sale, Iordache ceru o întrevedere lui Vladimirescu. Sosește cu 300 de soldați, îi reproșează legăturile sale cu turcii. Vladimirescu nu tăgăduie aceasta, cauza grecilor nefiind cauza sa etc. Promite între timp a se despărta și a lua o poziție mai puțin îngrijorătoare pentru Ipsilanti. Vladimirescu n-a avut să se laude de atitudinea căpitanilor săi în timpul întrevederii. Acești căpitani, albanezi sau bulgari, nu înțelegeau de fel chestiunea românească ; erau aventurieri; principiul lor cel mai înalt, dacă aveau unul, era ura împotriva turcilor. Vladimirescu porunci să fie spînzurați, în secret, nouă dintre cei mai suspecti. În acel timp Iordache surprinse noi scrisori din care văzu că Vladimirescu

era hotărât să izgonească pe Ipsilanti și pe eteriști și să facă cauză comună mai curînd cu turcii, decît să lase să renască domnia Fanarului și supremația rușilor. Iordache dădu ordin ca 1 000 de călăreți să ocupe în secret pozițiile cele mai importante în jurul noii tabere a lui Tudor; ceru apoi iarăși, însoțit de o numeroasă escortă, o întrevedere cu Vladimirescu, în prezența căpitanilor săi. Vladimirescu consimți. Iordache izbuti să cîștige de partea lui pe căpitanii lui Tudor; dă ordin oamenilor săi să aducă pe Vladimirescu legat la cartierul lui Ipsilanti, acesta porunci ca Tudor să fie ucis cu lovituri de sabie. Asasinat mîrșav.

Cantacuzino trecu înapoi Prutul la ruși. În urma lui lăsă pe căpitanul *Atanasie*, palicar din munții Olimpului cu o trupă de numai 600 oameni. Ipsilanti, cantonat pe malul Oltului, vede aproape sub ochii săi, cum a fost masacrat batalionul sacru, fără să facă un pas pentru a-l apăra și o ia la fugă după bătălia care s-a dat fără el, abandonîndu-și chiar și pe albanezii și pe cazacii săi, care se pun din nou pe tîlhării... Cînd Ipsilanti, fugar, ajunse pe teritoriul Austriei, Metternich porunci să fie închis în fortăreața de la Munkács²⁹. Austria se opuse cu toată energia de asemenea și intențiilor țarului, care sub pretext de pacificare, voia să treacă Prutul.

VII. Mizerie și jale în Principate; boierii fug sau sînt masacrați; sosirea ienicerilor etc. etc. Totuși speranța renăștea în inima românilor. Trădarea fanarioților deschisese ochii Divanului, fidelitatea lui Vladimirescu fusese înțeleasă. Poarta restitui românilor dreptul de a avea domnii lor pămînteni și dreptul de a-i alege. Ei au fost invitați de a desemna în fiecare principat 7 candidați. Dintre aceștia sultanul a ales, pentru Moldova, pe *Ioan Sturdza* (romîn de neam – descendent din Vlad al III-lea), pentru Țara Românească, pe *Grigore Ghica* (dintr-o familie grecească împămîntenită de mai bine de 150 ani).

Ienicerii și hoardele tătărești din ambele Principate se indignează de a vedea țările române redată în stăpînire creștină. Blesteme împotriva sultanului și Moldo-Valahilor.

La 12 august 1822, în timpul nopții, ienicerii pun foc Iașilor din toate colțurile și năvălesc asupra locuințelor incendiate pentru a jefui și ucide. Peste 2 000 de case sînt arse, sîngele locuitorilor curge. Atrocități comise de ieniceri etc. Ienicerii din București imită exemplul. Aci pagubele nu au fost atît de mari. Noii domnitori își fac intrarea în mijlocul acestor ruine.

Eteria reia din nou inițiativa în Grecia. Insurecția grecească. În acest timp Alexandru, la Verona, își dădea osteneala de a tăgădui orice plan de cucerire... Simulează simpatii pentru români; cere Porții evacuarea trupelor de ocupație din Principate. Divanul răspunde, la 25 februarie 1823, că evacuarea avut loc în același timp cu instalarea domnilor. Această minciună era cunoscută. Alexandru era stingherit de Sf. Alianță; nu mai avea ambasador la Constantinopol.

În 1825 în momentul culminant al negocierilor, *Alexandru* muri la Taganrog¹¹. *Nicolai I* îi urmă. Demersurile sale pentru evacuarea Principatelor deveniră mai vii și mai amenințătoare. La 1 august 1826 avu loc conferința de la Akkerman³⁰. *Convenția de la Akkerman*¹² stipula printre altele : „în cazul cînd pentru considerații grave numirea candidatului ales (la domnie) nu corespunde cu dorința înaltei Porți, după ce aceste considerații ave vor fi recunoscute ca juste de către ambele curți, va trebui să se procedeze la o nouă alegere ... Dacă pe timpul guvernării lor, domnii ar comite oarecare abateri, înalta Poartă va informa despre aceasta pe ministrul Rusiei și dacă, după verificare de către o parte și cealaltă, se va fi constatat că domnul este în adevăr vinovat, destituirea sa va fi permisă, dar numai în acest caz... Dacă se va întîmpla ca unul dintre domni să abdice înainte de împlinirea termenului de șapte ani, înalta Poartă va aduce faptul la cunoștința Curții Rusiei și abdicarea va putea avea loc după un acord prealabil al celor două curți... Domnii vor trebui să țină seamă de demersurile ministrului M. S. Imp. de acelea pe care consuli Rusiei le vor adresa pe baza

¹¹ **Taganrog** (în [limba rusă](#): Таганрог) este un oraș și port la [Marea Azov](#), în [regiunea Rostov](#) din [Rusia](#).

¹² **Convenția de la Akkerman** a fost un tratat semnat pe 7 octombrie 1826 de [Imperiul Rus](#) și [Imperiul Otoman](#) în orașul [Cetatea Albă](#) (denumit pe atunci de către turci *Akkerman*; astăzi în [Ucraina](#)).

ordinelor acestuia. Un articol dispunea rechemarea boierilor moldoveni eteriști și, le restituia rangurile și proprietățile. *Ultima clauză a tratatului*: „*Domnii vor fi obligați să se ocupe, fără a mai mică întârziere, împreună cu divanurile respective, de măsurile necesare pentru a îmbunătăți starea Principatelor, încredințate grijei lor, și aceste măsuri vor face obiectul unui regulament general pentru fiecare principat*”. Boierii însărcinați redactarea Regulamentului organic își cheltuiau timpul lor în lupte personale, dezbateri sterile, rivalități puerile, și fiecare invoca de partea sa sprijinul și sugestiile consulului rus Minciaky. Regulamentul organic nu a fost redactat prin deliberările de la Iași și București, ci pe baza instrucțiilor venite de la St. Petersburg. Minciaky³¹ era arbitrul suprem. Boierii se întreceau care mai de care în servilism. Domnii nu erau mai independenți decât boierii. Ei voiau ca după șapte ani să fie din nou aleși. Prin aceasta Rusia domina. Totuși domnii au pus la locul de cinste limba românească disprețuită de către retorii Fanarului. Mișcarea literară data din sec. XVIII. Anume, în timp ce limba română era înăbușită în Principate, românii din Transilvania păstrau cu fidelitate graiul străbunilor... Modeste lucrări de gramatică și istorie ...

Maghiarii erau stăpâni cruzi, supunând pe țărani la cele mai grele corvezi. În 1784, un țăran, cioban, în comitatul Zarandului, anume *Horea*, plănuiește eliberarea neamului său. Un păstor ca și el, Cloșca, deveni locotenentul său. Ei strâng în jurul lor țărani. Curînd izbucnesc incendii în timpul nopții pe cele mai bogate domenii ale maghiarilor. Cete ale lui Horea atacă în scurt timp, în plină zi, castelele întărite. Sîngeroasă jacherie¹³. La 5 nov. 1784, Horea are în jurul său 5 000 de oameni. Ia titlul de împărat al Daciei; pretindea că este investit cu conducerea operațiilor de către împăratul Austriei. În scurt timp Horea era în fruntea a 15 000 oameni, însă cea mai mare parte fără arme. Din momentul în care a văzut că nu este vorba de o simplă masacrare a nobililor maghiari, ci de propria sa coroană, Iosif al II-lea porni cu trupele sale împotriva lui. Lupta s-a

¹³ **JACQUERIE** s. f. Răscoală țărănească antifeudală care a avut loc în provinciile din nordul și nord-vestul Franței la jumătatea sec. XIV. [Pr.: *jacherie*] – Cuv. fr. Sursa: **DEX '09 (2009)** . [que pron. che].

dat într-un colț al Carpaților între țăranii armați în cea mai mare parte cu furci și coase și soldații Austriei. Preoții fac pe mulți țărani să se retragă din luptă. Cei mai dârzi urmară în munți pe Horea și Cloșca, care luptară cu deznădejde în contra armatelor imperiale. În fine, urmăriți în ultimele lor adăposturi, sînt prinși împreună cu rămășițele micii lor oști. *La 25 fevr. 1785*, amîndoi au fost trași pe roată.

Horea a devenit eroul povestirilor populare și simbolul renașterii Daciei.

Sentimentele de jale ale poporului de la țară sînt exprimate de poeții de la orașe, ceea ce a contribuit la dezvoltarea literaturii române. Printre reprezentanții școlii românești din Transilvania cei mai însemnați sunt: Iorgovici (în special gramatic), Țichindeal (fabulist), *Petru Maior* (despre originile romînilor), Șincai și *Samuel Clain*³². Transilvania a deschis *calea* scriitorilor Moldo-Valahiei.

În 1816, *Gheorghe Lazăr* se stabilește printre ruinele mănăstirii Sf. Sava la București, unde deschide cursuri de matematică și de filozofie în limba națională. (Pătruns de spirit național, el explică elevilor săi originile romînilor.) În cinci ani el a format vreo douăzeci de discipoli entuziaști, care s-au răspîndit în Moldo-Valahia. Această mișcare literară nu a fost străină de răscoala națională a lui Vladimirescu; capătă avînt după moartea acestuia și după reîntoarcerea domnilor pămînteni. Cităm: *Paris Mumuleanu* (Plîngerea [și tînguirea] Valahiei); *Beldiman* (Sîngeroasa tragedie); *Asachi* slăvește Moldova renăscută. *I. Văcărescu* cîntă iubirea. Printre elevii lui Lazăr s-a remarcat: *Ioan Eliade Rădulescu*. Lazăr a murit în 1822. Eliade îl înlocuiește [la școala] din ruinele de la Sf. Sava, unde a fost, fără plată, profesor timp de șase ani (a predat și matematicile). În 1826, *Constantin Goleșcu* se reîntoarce din exilul (pricinuit de participarea sa la răscoala lui Vladimirescu), se asociază cu Eliade pentru a lucra la reorganizarea țării. Redactează împreună statutele unei *societăți* menite a lupta pentru *progres* în Țara Românească, ceea ce suscită neîncrederea consulului rus Minciaky. Ghica, neîndrăznind să facă mai mult, consfințește primul așezămînt al lui Lazăr

(Colegiul Național Sf. Sava). Mulțumită sprijinului public ia ființă un al doilea colegiu, la Craiova. Primul profesor a fost *Căpătineanu*, elev al lui Eliade. Gulescu, Eliade și Cîmpineanu³³ au alcătuit un triumvirat politic, angajându-se să organizeze propaganda națională etc.

Domnia primilor domnitori pământenii începea cu o neobișnuită bunăstare, când deodată noi calamități au venit să distrugă aceste făgăduieli.

Continuarea insurecției grecești. Grecii erau pe punctul de a fi învinși. Nesfârșitele intrigi ale Rusiei erau pe cale să eșueze. Atunci ea făcu apel la generozitatea Franței și a Angliei. Simpatiile opiniei publice, erau de partea sa. *Tratat între Franța și Anglia cu Rusia, la 6 iulie 1827*¹⁴. *Navarino*¹⁵.

Prin *tratatul de la Alexandria, din 8 april 1828*¹⁶, Grecia și-a reluat locul său printre națiuni. 1828 – 1829 războiul turco-rus. La 7 mai 1828, 150 000 oameni se revărsau în Moldo-Valahia. Ioan Sturdza a fost silit să se constituie prizonier. Ghica se refugiază la Brașov, în Transilvania.

*Mareșalul Wittgenstein*³⁴ se înfățișează românilor ca un liberator. În protestele sale, din 1826, Rusia se înduioșa de nenorocirile țării; ea dovedi în 1828, cât valorau tînguirile sale. Au avut loc excese groaznice. Contribuții de tot felul în produse, furaje, vite, corvezi, hoții, omoruri etc. Bărbați și femei au fost înhămați la care cu vizitii cazaci care nu-și cruțau nici bîta, nici vîrful lîncii lor. Peste 30 000 de români fură smulși de la munca cîmpului pentru a servi ca animale de muncă. Cei mai fericiți fugiră în munți, unde singura lor hrană era scoarța de copac. Guvernul rus răspunse la proteste: „Nu interesează să știm cine face lucrul, oamenii sau animalele, numai ordinele să fie executate“. Haosul și jaful aduseseră foametea, ciuma etc. Din momentul intrării lor în Principate, rușii puseseră mîna pe administrația țării. Conte Pahlen³⁵, delegat al țarului, instituise

¹⁴ Cele trei puteri au semnat [Tratatul de la Londra](#) (Tratatul pentru pacificarea Greciei) pe 6 iulie 1827.

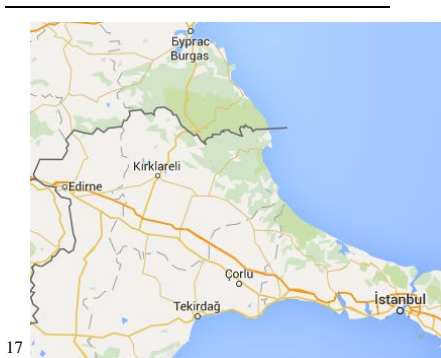
¹⁵ **Bătălia navală de la Navarino** a avut loc pe 20 octombrie 1827, în timpul [Războiului de Independență al Greciei](#) (1821 – 1832), în [golful Navarino](#) ([Pylosul](#) zilelor noastre), pe țărmul de vest la Peninsula [Peloponez](#), în [Marea Ionică](#). Urmare: sultanul a declarat caducă [Convenția de la Akkerman](#). Negocieri la Alexandria (eșuate).

¹⁶ Orice șansă pentru rezolvarea conflictului pe calea negocierilor a dispărut odată cu declarația de război a Rusiei din aprilie 1828.

o administrație centrală provizorie, al cărei șef era el, sub denumirea de preșident plenipotențiar al Divanelor Țării Românești și Moldovei. Găsi bunăvoințe lașe care îi permiteau să camufleze uzurparea sub o aparență de consimțire națională. Se aflau destui boieri slugarnici pentru a alcătui un divan la ordinele lui Pahlen. Cinci zile după intrarea rușilor în București, la 28 iunie 1828, acest divan trimise țarului o slugarnică adresă. În aceeași zi, o deputație de moldoveni aduse la Nesselrode, lângă zidurile Isaccei, un act de supunere împodobit cu aceeași retorică.

*Tratatul de la Adrianopol*¹⁷ (14 sept. 1829) conține cu privire la Principate: Cetățile turcești de pe malul stîng al Dunării și de pe malul Prutului vor fi dărîmate și teritoriul dependent de aceste fortărețe va fi restituit Principatelor. Domnii vor fi numiți pe viață („adică ei nu vor putea fi depuși decît cu consimțămîntul Rusiei”). Poarta renunță la dreptul său de a preleva contribuții în natură și în bani, la dreptul de a cere prestații de servicii, la dreptul de a fixa prețul produselor; consimte la deplina libertate a comerțului; drept compensație pentru abandonarea tuturor acestor drepturi îi va fi acordat un tribut anual fix. Poarta se angajează să confirme regulamentele administrative făcute în timpul ocupației Principatelor de către Rusia. Principatele vor rămîne 10 ani sub ocupația militară a rușilor pînă la plata despăgubirilor de război, fixate la 125 milioane franci. Se vor acorda 10 ani Turciei pentru a le plăti.

(Orloff, în numele țarului, propune sultanului să cumpere cele două provincii, oferindu-i 30 000 000 fr.).

Edirne (învechit **Adrianopol**, în greacă Αδριανούπολις, transliterat Adrianoupolis, în bulgară Одрин, transliterat Odrin) este un oraș în Turcia europeană.

VIII. La începutul ocupației Principatelor (1828), Nicolae ia măsura ca să fie reprezentat acolo de către tătarul *Jeltuhin*³⁶. După pace, voind să câștige simpatiile locuitorilor, se face reprezentat. prin generalul Kisseleff³⁷ (acesta folosi toate formele exterioare ale bunăvoinței). Kisseleff a introdus îmbunătățiri materiale : a organizat tribunalele, școlile, armata, magaziile de rezervă, a întemeiat portul Brăila, a transformat în orașe cetățile de la Dunăre etc.

Comitetul de redactare al Regulamentului Organic și-a reluat la 20 iulie 1829 lucrările întrerupte. Consulul rus *Minciaky* preluă în mod samavolnic președinția. Fiecare articol trebuia comunicat la St. Petersburg, [de unde se întorcea] mutilat, amendat, transformat, în directă contradicție, de cele mai multe ori, cu legile fundamentale ale țării și cu tratatele. Constituția se elabora prin curieri... în noiembrie 1829 a sosit Kisseleff; avea puteri nelimitate. Îndată ce Regulamentul a fost gata, a fost convocată o adunare extraordinară de boieri.

Kisseleff numi ca președinte pe consulul rus *Minciaky* (în locul mitropolitului, președintele legal, exilat). Numai câțiva făcură act de curaj, *I. Văcărescu* de pildă, cel mai tânăr dintre boieri, protestă contra acestui fel de adunare națională. Fu imediat dat pe mîna judecătorilor militari. Kisseleff îl surghiuni din București. Dintre boierii bătrîni se asociază la procesul lui Văcărescu: banul Bălăceanu, logofătul Cîmpineanu, banul Văcărescu și vornicul Crisoscoleu Buzoianu; toți muriră „din întîmplare“ în aceeași săptămîină, înainte de închiderea Obșteștii Adunări. Chiar în această Adunare Kisseleff a găsit cu cale să introducă pe furiș un articol pe care nu l-a făcut cunoscut nici unuia dintre cei subscriși (un fals în acte publice). Pe ultimul sfert al ultimei pagini s-a adăugat următorul articol, prin care se răpea țării dreptul la autonomie („**Nici o lege votată de adunare și confirmată de domn nu va putea fi promulgată, dacă ea nu a fost în prealabil aprobată de către Curtea protectoare**“). De altfel în această pretinsă constituție totul este înșelătorie. (Cu tot Regulamentul, domnul n-a fost ales de adunare decît o dată, anume în 1842.) în adunare domină marii boieri. Pe lîngă aceasta, opoziția între Adunare și domni este organică. În caz de tulburări în Adunare

– conf. *art. 53* – domnul o prorogă și raportează înaltei Porți și Curții protectoare, solicitînd autorizarea de a putea convoca o altă Adunare Obștească. *Art. 54.* Obișnuita Obștească Adunare (Adunarea Obștească *extraordinară* era aceea care trebuia să desemneze pe domn) are dreptul să arate prin *anaforale* (rapoarte) adresate domnului năpăstuirile și plîngerile țării și chiar, de va fi trebuință, să le aducă la *cunoștință superioară*, arătînd mijloacele cele mai potrivite pentru îndreptare.

Sub pretextul de a face față la întîmplări nenorocite, Regulamentul ordonă ca în permanență să existe provizii de porumb în magaziile satești, astfel ca întreaga cantitate de rezervă să fie de cel puțin 4 milioane do hectolitri – prevede în favoarea soldatului rus.

Kisseleff a introdus în preambulul Regulamentului dreptul de „protecție”. La început a fost intervenție diplomatică, apoi supraveghere, apoi garanți, în sfîrșit protectorat.

Prin tratatul din 29 ianuarie 1834 (tratatul de la St. Petersburg) [Poarta] recunoștea noua constituție. De îndată violează amîndouă puterile. În fapt, Alexandru Ghica pentru Țara Românească era prezentat de Rusia și , Mihai Sturdza pentru Moldova, de către Poartă. (Rusia l-a acceptat numai la „amenințarea” Porții). – *Mehmet Ali*. Ibrahim, fiul pașei, a repurtat victorii asupra armatei turce, la *Emessa*, 9 iulie 1832, la *Beylan*, 30 iulie 1832, la *Konieh*, 21 dec. 1832. (Tratatul de la Unkiar Skelessi¹⁸). – În *octombrie* 1834, Rusia evacua în sfîrșit Principatele. Înainte de plecarea sa, Kisseleff încredință toate posturile parte fanarioților, parte altor levantini. În miliția Țării Românești, impuse ca șefi pe Odobescu, Garbaski, Banov, și, ca ofițeri subalterni, ruși sau creaturi rusești. În sfîrșit, baronului *Rückmann*³⁸, consul general al Rusiei, i se conferiră puteri atît de întinse încît îl făceau stăpîn pe administrația interioară și îi puneau la dispoziție toate serviciile publice.

¹⁸ În 1833, Rusia a negociat cu turcii tratatul de la Unkiar-Skelessi, scris și Hünkâr İskelesi (de la debarcaderul sultanului), (Istanbul, 8 iulie 1833).

Sub pretextul că ar avea motive să se teamă de indisciplina românilor neobișnuiți cu instituțiile reprezentative, Rusia a sugerat lui Ghica, ca împreună cu Adunarea să ceară de la protectorul său două divizii de trupe. În acest caz l-ar fi asigurat împotriva oricărei tulburări interne. Ghica refuză. Consulul rus *Rückmann* plănuiește pedepsirea lui: „să cadă sub o opoziție națională“. Constrânge pe Ghica să facă schimbări printre demnitari, apoi îl denunță celor care au fost îndepărtați. Găsește complici printre boieri; slujbele publice le sunt rezervate, dar aceste slujbe sînt amovibile, trienale și în mod obișnuit negociate și vîndute. Toți se adresează lui *Rückmann*. Toate nemulțumirile se îndreaptă către dînsul, așa încît însuși domnul este constrîns să se apere înaintea lui *Rückmann*. Totuși există și o opoziție înăuntru și în afara Adunării. Din rîndurile opoziției fac parte, dintre boieri, Cîmpineanu³⁹, Rossetti⁴⁰, Cantacuzino⁴¹, dintre publiciști, Elia-de și Aristia.

Rückmann instigă pe Cîmpineanu asociindu-se la nemulțumirile acestuia – contra lui Ghica, la care este secundat de întreaga opoziție. Totodată *Rückmann* încuraja pe domn să pună la locul ei o opoziție hărțuitoare. Ghica a avut naivitatea de a cădea în cursă. Printr-un act oficial, el denunță opoziția ca „tulburătoare a liniștii obștești“, obligînd pe Președintele Adunării să extirpe acest spirit periculos, împotriva căruia el se va vedea silit să ia măsuri. Protest energic al Adunării. La începutul lui 1837 s-au făcut noi alegeri pentru Adunare; opoziția revenise mai compactă și mai puternică. *Rückmann* l-a împins pe domn la acte de extremă îndrăzneală.

IX. Rusia voi să dea șiretlicului strecurat în Regulamentul organic o formă legală. *Rückmann* porunci lui Ghica să procedeze la consacrarea articolului de către Adunare. În același timp *Rückmann* instiga pe opozanți și întărita pe Ghica. Boierii în unanimitate au respins articolul. *Rückmann* se duse la Constantinopol, solicitator imperativ; se reîntoarse la București, aducînd un firman prin care se porunceă inserarea în Regulament a articolului contestat, și se cerea expres domnului și boierilor de a-și pune semnătura lor. **15 mai 1838**. Ședință a

boierilor, convocați pentru a se supune ordinelor sultanului. De două ori Ghica aruncă condeiul: subscrise totuși la urmă. Boierii făcură la fel. Cu doi ani înainte Moldova a făcut același sacrificiu din cauza fricii. Cîmpineanu, cu Eliade și Aristia, fondă „Societatea filarmonică“, pentru înființarea unui teatru național. S-a început cu traduceri. *Dl Vaillant*⁴² (un francez), adus la București de către marele ban Gheorghe Filipescu pentru a organiza instrucția publică, întemeia, în urma unui contract cu guvernul, în clădirile de la Sf. Sava, un colegiu cu internat. Rușii și fanarioții intrigară împotriva lui. În 1834 Ghica îl destitui. În 1836, Vaillant publică o gramatică franco-română. În 1838, el dădu un specimen din marele său dicționar. În 1839, Adunarea votează cumpărarea a 500 de exemplare din marele său dicționar, ceea ce reprezenta o subvenție de 30 000 lei. Rückmann n-a permis însă lui Ghica să sancționeze votul Adunării.

Rușii au chemat înapoi în țară, în timpul ocupației lor, familiile fanariote; acestea erau instigatoare de tulburări cu totul la discreția consulului. În afară de acești aliați greci, se aflau boieri ambițioși, care voiau să ia tronul lui Ghica. Printre ei mai ales: *Știrbei* (ministru de justiție), fratele său *George Bibescu* și *A. Villara*. În sfîrșit, boierii bătrîni care formau partidul *bătrînilor*. Partidul național îi denumea pe toți la un loc *rumano-fanarioți*. Ghica se aruncă în brațele fanarioților.

Rückmann, deja bătrîn și respingător, fu cuprins de o pasiune nebună pentru una dintre cele mai frumoase femei din București, doamna Glogoveanu⁴³, născută Bălăceanu. Ghica și boierii manevrează ca Rückmann să o ia în căsătorie și ca ea să se despartă de soțul ei. Divorțul pronunțîndu-se, Rückmann se căsătorește cu ea. Era foarte gelos. Rămînerea sa în București, unde e luat în rîs, era pentru dînsul doar un lung supliciu și o ridiculă comedie. Țarul îl trimite la Constantinopol ca însărcinat de afaceri, însă aci continuă să fie de rîsul tuturor și privit fără nici o considerație de către doamnele din corpul diplomatic. Este tri-

mis în Italia, în sfârșit la Viena, unde a înnebunit și a murit în cele mai triste împrejurări.

Urmașul lui *Rückmann* la București a fost *Titoff*⁴⁴, cumnat al lui Butenieff, și rudă prin căsătorie cu Nesselrode. Eliade luă pe față *partea lui Ghica*. Tot așa a făcut și noul reprezentant francez *Adolphe Billecocq*⁴⁵. Acesta sosi la București în momentul culminant al luptelor dintre Ghica și cele două opoziții. A înțeles manevrele rusești. Dar din momentul în care guvernul lui Guizot căzu în mrejele dnei Lieven⁴⁶, totul eșuă. –Tratatul din 15 iulie 1840. Guizot devenind ministru de afaceri străine fu urmat de dna Lieven la Paris. Tratatul de la 13 iulie 1841 –. Billecocq sfătuiește pe Ghica să se bazeze pe opoziția națională. Consulatul rus era ocupat pe atunci de *Dașcov*⁴⁷, actualmente ministru la Stockholm. – Titoff, după un an de funcționare la București a fost numit ambasador la Constantinopol –. O înțelegere între Billecocq și Eliade putea deveni primejdioasă.

Eteriștii formaseră un partid puternic printre slavii din Bulgaria, oferind țarului un pretext de intervenție. În același timp eteriștii, rumano-fanarioții și Dașcov instigau prin Oltenia și organizau o mișcare care trebuia să găsească un sprijin la București, să aducă răsturnarea lui Alexandru Ghica etc.

La începutul lui iunie 1841, Alexandru Ghica e prevenit că 200—300 greci, albanezi sau bulgari, refugiați în Rusia, se strîngeau în grabă la Brăila și cereau să treacă Dunărea pentru a alerга în ajutorul fraților lor răzvrățiți. *Simon Andreievici*⁴⁸, consul rus la Galați, îi proteja și îi încuraja în plină stradă. Ghica ceru sfatul lui Billecocq; acesta l-a sfătuit să nu permită trecerea bandelor. Astfel el înarmă milițiile sale românești, le trimise pe malul Dunării, împresură pe șefii principali greco-bulgari în carantina de la Brăila, împușcă pe cei care încercară să treacă Dunărea și deferi tribunalelor pe toți cei care au fost arestați. Mulți dintre aceștia erau greci eteriști. Consulul Dașcov înlesni evadarea celor mai importanți. Simon Andreievici fu rechemat. Poarta trimise lui Ghica o sabie de onoare, daruri pentru trupele sale, pentru ofițeri etc.

În Adunare o anumită opoziție era condusă de frații *George Bibescu* și *Știrbei*, nepoții unui geambaș din Craiova. Amândoi frații fuseseră crescuți în Franța, erau strălucit căsătoriți și protejați de Kisseleff. Știrbei era partizan pe față al rușilor. Bibescu era filo-rus sub masca opoziției naționale. Prin acești frați, fanarioții și naționali se întorc în același timp împotriva lui Ghica. Mișcarea din Oltenia era dirijată în mod secret de Dașcov și Gheorghe Bibescu. Atitudinea fermă a lui Ghica a împiedicat-o să izbucnească; dar Bibescu a fost așa de imprudent încât a purtat corespondență în scris cu emisarii din Oltenia și scrisorile sale au fost predate domnului. Ele conțineau probe evidente contra lui, a lui Dașcov și a o mulțime de alți conspiratori. Toți știau că sînt la discreția domnului. *Dașcov* propuse atunci să se născocescă un complot anterior celui al său, un complot popular îndreptat împotriva privilegiaților; să se prezinte tentativa Dașcov-Bibescu ca o organizație de apărare, o măsură de ordine și prevedere; Eliade, dușmanul declarat al rușilor și al boierilor fanarioți, să fie arătat ca șef al complotului, să se provoace prin denunțuri mincinoase o dușmănie pe față între Eliade. și Billecocq, în sfîrșit să se în- venteze complicități printre ofițerii intimi ai domnului.

Un medic francez, anume *Tavernier*⁴⁹, scăpătat, încă de mai demult *dușman* al lui Eliade, fu atras la consulatul rus, unde a fost așezat împotriva lui Eliade și unde a primit un cadou de 100 ducați (1200 fr.). În primele zile ale lui februarie 1842, Billecocq primi la consulatul său vizita lui Tavernier, care îi spuse misterios: „Eliade mi-a făcut ieri propunerea de a conduce în Bulgaria, unde am stat mult timp pe lângă pașa de Vidin, 1000 de bulgari sau greci, răzvrățiți împotriva drepturilor Porții otomane etc. etc.“. Apoi Tavernier făcu în biroul consulului o declarație oficială asupra complotului etc. Billecocq, considerînd aceasta ca o cursă împotriva unui francez, alergă la Ghica și ceru arestarea lui Eliade, confiscarea hîrtilor sale etc. Un decret al domnului numi o înaltă comisie cu însărcinarea de a judeca pe Eliade. (Acesta locuia în afară de oraș). Un nou denunțator (mincinos) — *Sorano*. [în fața argumentelor prezentate de Eliade în apărarea sa], judecătorul fu nevoit, firește, să

lase pe Eliade în libertate. Tavernier primi ordinul de a părăsi Țara Românească. *Sorano* fu ridicat în aceeași noapte din București. De la acesta află Eliade (la mănăstirea Cernica) mai târziu, întreaga intrigă. Acest *Sorano* era unul dintre conțopiștii de la Obșteasca Adunare și fusese mituit de Bibescu.

În zadar s-a bizuit Ghica pe Franța, Billecocq fu abandonat de bătrînul Guizot. O dovadă : Ghica previne pe d. Billecocq că consulul Bașcov intenționează să supună la o taxă specială mărfurile franceze importate în Principatele dunărene ; Billecocq se grăbește să avertizeze pe Guizot; depeșa are soarta tuturor celorlalte, și taxa rusească este instituită pe mărfurile franceze, fără nici o opunere.

Adunarea Votează o adresă către Ghica, în care fiecare paragraf era un act de acuzare. Ea fu adusă la cunoștința celor două curți de la Constantinopol și Petersburg. Ca urmare, sînt trimiși la București doi comisari, din partea rușilor generalul Duhamel⁵⁰, din partea turcilor Șekib⁵¹ Effendi.

Duhamel fusese trimis în ajutorul acuzatorilor lui Ghica. Șekib Effendi ia și el atitudine împotriva acestuia din urmă, pentru că, dacă Ghica îi remisese 4000 ducăți, ambițioșii săi rivali îi dăduseră 15 000. Între timp, Poarta șovăia. Ambasadorul francez de la Constantinopol, Bourqueney⁵², i-a dat lui Ghica un sprijin lipsit de fermitate.

*Principele Miloș*⁵³, silit să renunțe în 1839 la tronul său din Serbia, se retrăsese în Țara Românească. Țarul, prin actul adițional din tratatul de la Akkerman, ridică Serbia la rangul unui principat tributar Turciei, Rusia rezervîndu-și în Serbia drepturi de protectorat. Miloș vrea să opună mișcarea slavilor de sud, mișcării slavilor de nord [atacînd] în același timp Turcia și Rusia. Sîrbi, iliri, croați, bosniaci, bulgari [trebuiau să formeze prima sa armată].

Miloș își puse nădejdea în Franța, într-o noapte făcu propuneri lui Billecocq etc. Billecocq pune la curent pe bătrînul păstor din Serbia cu mizeria politicii franceze. Decepționat, Miloș se aruncă în brațele Rusiei, și deveni, în mijlocul slavilor de sud, emisarul cel mai activ al slavilor de nord, agentul acreditat al împăratului Nicolae.

Cîtva timp după aceste conferințe misterioase, *Mihai* (fiul lui Miloș) cade de

asemenea victima manevrelor de la Petersburg. Sîrbii, ca urmare fură chemați să aleagă un principe, pentru a ocupa tronul. Aceasta se întîmpla în momentul culminant al intrigilor contra lui Ghica, cînd, după raportul celor doi comisari, Poarta nu luase încă nici o hotărîre. Nicolae voia să-și valorifice dreptul său de protectorat, și anume, să pună pe tronul sîrbesc un principe ales de dînsul; în consecință trimise la Belgrad pe generalul baron Lieven (unul din aghiotanții săi), pentru a îndruma alegerea în sensul rusesc.

În ziua de alegere, 30 000 sîrbi înarmați se adunară pe cîmpul din vecinătatea Belgradului; ei aleseră pe fiul lui Cerni Gheorghe, pe care îl proclamară sub numele de Kara-Gheorghevici⁵⁴.

Insucces pentru Rusia. Abia a adus Lieven lui Nicolae știrea și acesta a ordonat lui Butenieff să plece de îndată la Constantinopol și să ceară de la Poartă, chiar la sosirea sa, depunerea lui Alexandru Ghica. La 7 oct. 1812, Ghica primi știrea oficială a destituirii sale.

X. În 1842, pentru prima oară, domnul este desemnat prin alegere. Potrivit prevederilor Regulamentului organic, pînă la alegerea noului domn, guvernarea țării fu încredințată unei *căimăcămii*, adică unui guvern provizoriu, compus din trei miniștri responsabili purtînd în această situație numele de *caimacamii*.

Cei trei, binevoitori rușilor, au pregătit împreună cu Dașcov, lucrările de candidatură. Știrbei era candidatul oficial al partidului ruso-fanariot. Fratele său, Bibescu, care combătuse pe Ghica, în numele intereselor obștești, se prezenta drept candidat al bătrînilor și al amintirilor de independență. În orice caz victoria rușilor era asigurată, indiferent care din cei doi frați ar fi fost ales. În partida tinerilor ies la iveală rivalități mizerabile; între ei sînt 30 candidați. Conform cu art. 26 din Regulament, oricare dintre candidații aflați pe liste trebuia exclus, dacă boieria sa nu mergea cel puțin pînă la bunic. Acest paragraf a fost invocat împotriva celor doi frați. Caimacamii n-au ținut deloc seama de asta. Alte manevre în legătură cu art. privitor la sistemul de votare. Villara este folosit pentru a influența atît pe slujbașii în funcție, cît și pe slujbașii *in spe*. În Țara Românească, slujbașii erau un fel de ieniceri civili.

În timpul acesta sosi de la Constantinopol *Savfet-Effendi*⁵⁵, comisarul turc. Billeocq îl previne.

Alegerea are loc la 1 ianuarie 1843. Bibescu este ales. Dașcov lasă să se creadă că Rusia a avut un eșec; în fapt *Nesselrode* scria lui *Dașcov*: „Alegerea tânărului Bibescu a corespuns perfect dorințelor noastre“.

Bibescu făcu totul ca să *înșele* opinia publică; comandă pentru instalare un costum la fel cu acel pe care îl purtase Mihai Viteazul.

Bibescu folosi bunele dispoziții ale Adunării pentru a-și asigura masive alocații bănești. Ca un veritabil parvenit, el începu prin jaf și agiotaj.

Credincios promisiunilor electorale luate de Villara, el repuse în posturi slujbașii destituiți pentru delapidare de fonduri. Îi iertă de amenzi.

Villara deveni ministru de justiție; hotărârile judecătorești se vînd public aci, numărul acestora era, nesfîrșit din pricina lipsei de siguranță a dreptului de proprietate.

Nici judecătorii, nici apărătorii nu-și ascundeau tranzacțiile; tot orașul cunoaște tariful fiecărui proces cîștigat. Bibescu a încurajat această stare de lucru. El încarcă pe țărani cu noi dări și stabili taxe noi la intrarea în orașe.

O lege fu prezentată de către guvern, prin care soțul obținea dreptul de a ipoteca averea soției sale. Soția lui Bibescu, dra Mavrocordat era fiica adoptivă a ultimului Brîncoveanu; ea avea 300 000 fr. rentă. La cîțiva ani după căsătorie, a înnebunit; dobînzile pe care Bibescu le încasa, nu-i mai ajungeau. Acesta era secretul noii legiuri. El trăia în văzul lumii, cu Dna Gbica, soția lui Constantin Gbica, fratele ultimului domn. Pentru dînsa trebuia jefuită [Zoe] Mavrocordat⁵⁶.

În ziua dezbaterilor legii care au fost furtunoase, răsunară aluzii dezonorante. Bibescu destitui pe toți demnitarii care, deținînd funcții judecătorești și administrative, au votat împotriva lui. El ceru acum formal divorțul.

Bibescu devenea din ce în ce mai slugarnic față de Rusia.

Un rus *Trandafirof*⁵⁷ venise în Țara Românească sub pretextul de a înființa o mare exploatare minieră. Obținu concesiuni enorme, fără să se țină seamă de drepturile

proprietarilor; el anunță public că va dispune să vină din Rusia cinci mii de lucrători. Și aceasta fără aprobarea Adunării. Atunci a apărut „Grădinarul și măcieșul” [Măcieșul și florile] (fabulă, al cărei autor era Eliade). Era o satiră împotriva lui Trandafirof. Opinia publică se ridică împotriva contractului Trandafirof.

Adunarea, printr-o adresă, cere explicații de la domn.

În special un tânăr boier: Constantin Filipescu, rosti cuvântări violente (a murit de curând la Paris), Bibescu a răspuns: „Consider această Adunare incapabilă de orice deliberare serioasă”.

Ordonă suspendarea Adunării, deși bugetul nu fusese încă votat. Rusia îi veni în ajutor, constrângând și Poarta în același sens. Aceasta dădu un firman prin care decidea suspendarea Adunării pentru un timp nedeterminat.

Astfel Poarta nu-și exercita suzeranitatea decât în beneficiul rivalului ei.

Bibescu – un țigan înfumurat – era acum stăpîn absolut.

Se remarcă întotdeauna prin lovituri de samsar. Delapida oriunde și în orice ocazie.

În 1846 în Țara Românească a fost o recoltă foarte bogată. Grâul era foarte ieftin; se făcuseră pentru orașul București enorme aprovizionări. În 1847, municipalitatea vîndu, la ordinul lui Bibescu, grînele pe care le stocase la prețul de cost. Cumpărătorul, Paciuri, era un asociat ai familiei Bibeseu. Nevoile Europei produsera beneficii enorme. După Chainoi⁵⁸ (I. Ghica), sub Bibeseu s-a deturnat numai de la departamentul lucrărilor publice suma de 33 000 000 fr. Rudele și creaturile sale vindeau slujbele publice la mezat. Tot atîta ticăloșie ca în epoca cea mai ticăloasă a fanarioților. Dașcov era atotputernic (pe Bibeseu îl numea public, el însuși, aghiotantul său). Bibescu închise școlile înființate de Alexandru Ghica. El căuta să se debaraseze de Billecocq. Un grec oarecare Piccolos, fost cenzor imperial rus la București, cîștigase la Paris bunăvoința lui Guizot; Guizot spuse că Dașcov ar trebui în acest caz să fie și el rechemat ca și Billecocq. Dna Ghica, rămasă însărcinată de Bibeseu, este trimisă în 1844 la Paris cu

recomandații și scrisori către dna Lieven, și bine provăzută cu ducați și diamante. La dna Lieven, ea întâlnește pe Guizot. Acesta se arată cam dificil.

Dașcov scrie fără încetare la Petersburg: dacă s-ar putea să fie debarasat de Billecocq. Dna Lieven primește de asemeni ordine de la St, Petersburg. Nefericitul Guizot aruncă vina pe comportarea imorală a lui Bibescu.

Prin urmare Bibescu trebuie cu orice preț să-și consființească legătura prin căsătorie. Divorțul devenea astfel necesar. Mitropolitul a refuzat cu fermitate.

Se adresa, atunci, patriarhului din Constantinopol, și ambasadorul Rusiei servi ca mediator. Dar și aci scrupule. Cu bani, distribuiți Divanului, se cumpără schimbarea patriarhului și urmașul fu avertizat de primele obligații pe care avea să le îndeplinească. Divorțul pronunțat – Ghica de fapt era corect¹⁹ – căsătoria avu loc în septembrie 1845. Acum conștiința lui Guizot putea fi liniștită. Billecocq fu rechemat. Printr-o scrisoare a lui Guizot din 19 februarie 1846 (primită de Billecocq în *martie* 1846), d. de Nyon⁵⁹ a fost numit în locul său. – Doamna de Lieven era ministru de afaceri străine la Paris și Guizot primul ei slujitor –. Guizot scrisese lui Billecocq că putea părăsi postul fără să fi sosit încă Nyon. Billecocq rămase pe loc. La 1 mai 1846 (obiceiul era ea în ziua de 1 mai, de onomastica lui Ludovic-Pilip, miniștrii domnului să facă vizită la consul) Bibescu neglija înadins să facă acest lucru. Drept urmare, Billecocq coborî pavilionul consular, încredință protecția supușilor francezi consulului general al Angliei, ceru pașapoartele și părăsi Bucureștii plecând spre Paris. Guizot fu furios pe Billecocq. El dădu instrucțiuni lui Nyon de a se comporta la București ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Nyon era lingușit de Bibescu, de partea căruia trecu cu totul, și cu tot entuziasmul.

Sultanul sosi la Rusciuc²⁰, unde chemă pe domnitorii Serbiei, Moldovei și Țării Românești. Boierii reînnoiră plîngerile lor adresate lui Reșid-pașa. Bibescu, la

¹⁹ Divorțul fusese pronunțat în defavoarea lui Ghica, prin mărturii false, deși toată lumea știa că nu era el cel incorect; cf. Regnault, p. 248.

²⁰ Ruse (în bulgară Pyce), **Rusciuc** în română, (în trecut în bulgară Golyamo Yorgovo, "Giurgiu Mare"), este un oraș în nordul Bulgariei, la Dunăre.

prima sa vizită la vizir, primește ordin „de a pune în legalitate guvernarea sa prin convocarea reprezentanților“. La acea dată expira mandatul Adunării suspendate. Trebuiau convocate prin urmare colegiile electorale, ceea ce a fost făcut pentru 15 nov. 1846. Bibescu excluse din liste 9/10 din eligibili etc. Înainte de alegeri modifică circumscripțiile electorale, obligînd pe cea mai mare parte a alegătorilor să voteze în capitală. Astfel în județele din afara Bucureștilor erau cel mult 20 alegători pe care putea să-i cîștige de partea sa etc.

Bibescu avu astfel o Adunare după voința sa. Hoția fu legalizată.

Un vot al acestui „tribunal excepțional“ acordă lui Bibescu dreptul de a confirma fără apel botărîrile tribunalelor de primă instanță.

Fiecare slujitor în localitatea sa, deveni șeful unui despotism jefuitor. Guvernarea nu era decît un dezmăț. Opoziția era alcătuită parte din boieri mari, nemulțumiți, parte din tinerime. Iarna lui 1847 a fost o epocă de frămîntări generale. Au loc mișcări și printre țărani. Bibescu cu miniștrii săi și boierii se acuzau reciproc de nenorocirile țării“.

Spre *sfârșitul* lui 1847, Dașcov fu transferat într-un alt post; Kotzebue deveni urmașul său⁶⁰. Consulatul rus împingea pe domn la măsuri severe, pe boieri la revoltă; se amesteca chiar, prin agenții săi, în partidul național, pentru a-l abate din drumul său și a-l compromite. Kotzebue (fiul bătrînei otrepe) fusese șase ani consul la Iași. La București toată lumea conspira. Domnul, pentru a-și consolida puterea, printr-o insurecție înfrîntă; consulul pentru a putea provoca, sub motivul tulburărilor, intervenția rusă; boierii pentru a recîștiga foloasele pe care le aveau de pe urma jefuirii bunurilor obștești; clasa mijlocie, cîțiva boieri luminați, publiciștii patrioți, masa țăranilor pentru a scăpa de protectoratul rus.

XI. *Ideea politică* fundamentală a revoluției din 1848 de la București, a fost o mișcare împotriva protectoratului rus. În toate celelalte privințe, ea a fost o revoluție socială, [observînd totuși] un respect vădit pentru suzeranitatea turcească.

Boierii. Cuvîntul la origine însemna „războinic”; astăzi înseamnă „o persoană scutită de serviciul militar“. Ei nu plătesc nici o dare; sînt cei dintîi curtezani ai stră-

inului, gazdele zeloase ale invadatorului.

Fiecare secol a mărit și mai mult corupția din clasa boierească. Cele câteva excepții sînt azi în exil.

Nu există nici o aristocrație de naștere. Din 30 familii de mari boieri din Țara Românească sînt numai 19 al căror rang de boierie este mai vechi de 20 ani. În Moldova din 10 familii de mari boieri abia una este mai veche de 1828.

Familia domnească Cantacuzino (ca și cum s-ar trage din împărații greci), se numea la origine Măgureanu.

Cei mai mulți boieri nici nu sunt de origine românească. Mavrocordații și Mavroghenii sînt originari din insula Miconi (Arhipelag), Ghiculeștii vin din Albania, Racoviștii din Asia Mică, Ipsilanții și Moruzeștii din Trebizunda, Suțuleștii sînt bulgari, Caragea raguzani, Roseteștii din Genova etc. O parte din vechii boieri români, Goleștii, Grădiștenii, Brătienii sînt în exil; alți descendenți din astfel de vechi boieri sînt aruncați în slujbe mici, unii au devenit clăcași. O parte a acestor victime se cheamă *neamuri* (oameni de viță boierească). (Clasă creată de fanarioți.)

Sub fanarioți, grecii luă rănguri de boierie. Curînd survin lupte între boierii pămînteni și fanarioți. Domnul sprijinea pe cei din urmă. Însă boierii fanarioți încetau de a mai fi boieri, dacă protectorul lor înceta de a mai fi domn; or, acesta nu domnea mult niciodată. O lege nouă hotărî, de aceea, că prin căsătoria fiicei unui boier pămîntean cu un boier fanariot, acesta se împămîntenea și devenea boier pămîntean. Astfel grecul pătrunse în orice familie. Se produse o invazie prin alianță. Cei cîțiva boieri care rezistară fură persecutați. Urmașii lor căzură în clasa țăranilor *neamuri*. De aceea boierii produsă hibrizi.

În rîndurile majorității așa-numiților boieri pămînteni din această cauză nu este aproape nici un român. Rușii au desăvîrșit opera de dezagregare a boierimii. Regulamentul organic împarte boierii în trei categorii, boieri mari, boieri de a doua și de a treia clasă. Pînă atunci, din punct de vedere politic, nu exista nici o deosebire de la boier la boier. Plenitudinea drepturilor politice este acum limitată la un mic număr.

Acțiunea moscovită se întărea concentrându-se. În Țara Românească cei 70 boieri mari erau reprezentați în Adunare prin 20 deputați. Cei 3 000 de boieri de a doua și a treia clasă, numai prin 18.

Orice ofițer sau slujitor devotat Rusiei putea fi numit boier. Boieria era un titlu personal. Deoarece cea mai mare parte a slujitorilor erau ruși, sau plasați de către ruși, rezultă că acești mici boieri erau agenți ai protectorului.

În afară de asta există influența femeilor boierilor care își deschid alcovul ofițerului rus sau turc. Prin ușurința cu care se obține divorțul, femeile sînt schimbate ca niște mobile de ocazie.

Țăranii. Rasă puternică, primitivă, în special în munți și în Banatul Craiovei. La fel țăranii din Transilvania. Ironici. Fizionomie meridională. Zeflemişti. Mare putere de asimilare. Traian e un fel de zeu național. Superstiții (strigoi, de ex.). Au prejudecăți împotriva industriei fierului etc., fiindcă toate uneltele de fier și de armă erau făcute exclusiv de țigani, care sînt de altfel singurii potcovari din țară. Românii din Transilvania sînt mai puțin înapoiați. Boierii, care de drept posedă monopolul tuturor băuturilor alcoolice de pe moșiile lor, țin cîrciume și propagă beția. Țăranul își petrece toate numeroasele sărbători ale ritului ortodox la cîrciumă. Unica hrană a familiei e mămăliga (pastă de mălai gătită cu apă). La zile mari, mămăliga se mănîncă cu lapte, brînză proaspătă sau cu pește sărat. Pînă acum cîțiva ani, locuințele lor nu erau decît niște vizuine întunecoase, gropi săpate în pămînt (numite bordeie, locuite astăzi mai ales de țigani). Acum, aproape pretutindeni sînt colibe acoperite cu stuf. Acesta e meritul lui Kisseleff. Costumul țăranului de la Dunăre e același ca pe timpul lui Traian.

Cînd, după o așteptare de trei secole, refugiații s-au coborît din nou din munți în cîmpia părăsită de barbari, ei au reluat munca în comun și au făcut din cîmpia întreagă o proprietate comună (ager publicus).

La munte, îndelungata obișnuință de locuire și de exploatare individuală a pămîntului a creat proprietatea privată ereditară. În consecință, clasa proprietarilor moșneni se dezvoltă spre deosebire de proprietarii colectivi [în devălmășie].

Mai târziu, prin transformări *arbitrare sau consimțite*, au apărut moșneni și la cîmpie.

Dar în vremea lui Radu Negru și Bogdan, proprietatea pământului era individuală la munte, colectivă [devălmașă] la cîmpie. Tocmai fiindcă aci pământul aparținea domeniului public, domnii s-au crezut îndreptățiți să rupă fișii din el, la început pentru a răsplăti serviciile unor boieri sau șefi militari.

Danii au fost făcute și unor boieri, sate și orașe, legînd de ele condiții de binefacere publică. Multe danii, guvernate de regimul comunal, s-au păstrat intacte pînă în zilele noastre. Au început curînd danii particulare unor favoriți ai domnului. Ulterior se făcură donații bisericilor și mănăstirilor cu condiția să țină școli, să îngrijească de săraci etc. etc. Călugării nu erau decît fideicomisari [mandatari]. Dar pe aceste moșii desprinse trăiau țărani cultivatori, proprietari, nu cu titlu individual, ci cu titlu colectiv. Deci tranzacția a fost ca o consacrare a dreptului anterior al țăranului. Noii proprietari, boieri, mănăstiri sau comune, împărțiră solul în trei părți egale: două din aceste părți fură cedate, subîmpărțite în loturi mici, colonilor posesori. A treia parte era rezervată noii proprietăți și trebuia cultivată de coloni în folosul proprietarului. Acest drept de proprietate al țăranilor era grevat de o ipotecă ereditară în muncă. Această împărțire teritorială domină încă.

Această nouă constituție a proprietății a fost extinsă treptat pe măsură ce s-au făcut noi donații. La început n-a avut altă regulă decît împărțirea în trei; amănuntele au fost lăsate arbitrarului. Numărul zilelor de clacă nu era determinat. Țăranul a fost astfel adeseori silit să-și lase propriile sale ogoare în paragină.

Și la cîmpie s-a format o clasă numeroasă de mici proprietari individuali, numiți moșneni, o clasă mijlocie. Boierii și mănăstirile au dus împotriva lor un război iscusit de șicane și de violențe. Boierii și mănăstirile au obținut de la domni scutire de dări, ceea ce a înmulțit sarcinile asupra moșnenilor. Apoi războaiele cu polonii, ungurii, turcii și tătarii au impus moșnenilor neîncetat prestații în bani și oameni. Ei au recurs la împrumuturi oneroase. Singurii creditorii erau boierii și clerul, care împrumutau cu dobînzi cămătărești. Moșnenii cad astfel cu proprietatea lor în

mîinile cămătarilor. În sfîrșit judecățile strîmbe au venit în ajutorul cametei. S-au cerut titluri originare [de proprietate] acolo unde nu exista decît dreptul primului ocupant.

Acolo unde existau titluri, ele au fost falsificate sau sustrase de către agenții domnului sau boierilor. În sfîrșit, la judecată, țăranul găsește că tot boierul hotărăște. Preoții și / boierii se sprijineau reciproc. Astfel mica proprietate se destramă repede. Cea mai mare parte a moșnenilor au fost prefăcuți în șerbi. Clasa mijlocie dispăru, și cu ea forțele vitale ale națiunii.

Țăranii s-au răzbunat asupra boierilor prin fanarioți, Aceștia au folosit aceleași silnicii și uneltiri pentru a prăda pe boierii 1 pămînteni, de care aceștia s-au servit împotriva moșnenilor Mari mase au fost prefăcute de ei deopotrivă în țărani, neamurile de azi. Boierii fanarioți sau fanariotizați continuă azi același sistem de jaf. în ambele principate continuă aceleași tîrguieli între tribunale și jefuitori. De treizeci de ani averile moderne se bazează pe procese de hotărnicie. De pildă, Știrbei pe care austrieii l-au adus înapoi – avea lîngă Craiova, ca avere patrimonială, moșia Mehedinți, constînd dintr-un mic număr de hectare. Acum, aceasta a devenit una din moșiile cele mai întinse din Principate, cu o rentă de 50 000 franci, datorită proceselor intentate tuturor moșnenilor dimprejur.

Țăranul român nu s-a lăsat degradat de mizerie.

Decăderea a fost săvîrșită prin constituția lui Șerban⁶¹, care a transformat țăranul cultivator în șerb. Ei sînt acum vînduți împreună cu pămîntul; proprietarul moștenește pe șerb dacă acesta n-are moștenitori direcți; proprietarul fixează durata muncii; proprietarul e obligat să dea instrumentele de lucru și să hrănească pe țăran în caz de foamete sau de boală. Proprietarul nu poate vinde pe șerb separat de pămînt. Această [ultimă prescripție] este eludată. În Moldova, mai ales, șerbii erau confundați cu țigani robii, vînduți cu bucata. Diferite răscoale au fost încurajate de domnii fanarioți (împotriva boierilor pămînteni). De aceea, Constantin Mavrocordat, prin **actul** din 5 august 1746 a hotărît desființarea șer-

biei și, la 6 aprilie 1749, Adunarea obștească a Moldovei a luat aceeași hotărâre. În schimb, a fost creată ticăloasa instituție a scutelnicilor.

Proprietarul nu mai e obligat de acum înainte să dea nici instrumentele de lucru etc.

Astfel țăranul devine și mai dependent de stăpîn. Decretul lui Mavrocordat obliga pe proprietari să pună la dispoziția cultivatorilor cele două treimi din moșie. Munca obligatorie a țăranului a fost fixată la 24 zile, în afară de dijma din produse. Dar aceste limite n-au fost respectate în practică. Prin această pretinsă emancipare cad asupra țăranilor și dările către stat și rechizițiile. Țăranii sînt acum de două ori jefuiți.

În 1768, Țara Românească s-a depopulat atît de repede, încît Poarta, amenințînd pe Scarlat Ghica⁶², a poruncit să pună frîu stoarcerilor. Însălmîntat, el a determinat prin făgăduieli pe emigrați să se întoarcă. Deja, un hrisov din 6 februarie le dădea garanții de ușurare: 1) țăranii întorși, se puteau așeza pe orice domeniu după alegere ; 2) zilele de clacă au fost reduse la trei, pentru primul an, la șase, pentru anul al doilea și la nouă pentru anul al treilea și pentru anii următori. Dijma pentru proprietar rămîne în vigoare. Dar aceste angajamente erau încă provizorii. Boierii nu s-au sinchisit de ele; în curînd, țăranii fug din nou în păduri și în munți. În 1775, zece mii și-au părăsit deodată plugul, s-au împrăștiat în țară și s-au răzbunat asupra boierilor prădîndu-i. Alexandru Ipsilanti reînnoi făgăduielile din 1768. Lăcomia nesățioasă a boierilor a provocat noi decepții.

La fel s-au petrecut lucrurile în Moldova. Răscoalele țăranilor provoacă intervenția domnului. Printr-un *hrisov din 1 ianuarie 1766*, Grigore Ghica a redus claca la 12 zile. Boierii, după cîțiva ani de comploturi tenebroase, răbufnesc. În 1775, șapte boieri mari, în frunte cu mitropolitul, se prezintă în fața domnului, îl somează să revoace hrisovul și-i cer 36 zile de clacă. Grigore Ghica le respinge cererea. Totuși, la 30 septembrie 1777, e silit să acorde un spor de două zile și să adauge la obligațiile țăranului: 1) un transport gratuit în folosul proprietarului; 2) repararea dependențelor proprietății, magazii, arii, mori, cîrciume, zăgaz de iazuri, etc. etc.

Ura boierilor împotriva lui Grigore Ghica a rămas; ei au îndemnat pe turci să-l asasineze, după ce a protestat împotriva cedării Bucovinei.

În 1790, o protestare generală a proprietarilor devine prilejul unei noi constituții rurale, numită *urbariu*. Ea suprima zilele de clacă și le convertea în norme determinate prin măsuri de suprafață atât pentru arat cât și pentru prășit și pentru cosit etc. Astfel, țăranul cunoștea limitele obligațiilor sale în muncă. Dar pentru boier legea nu exista decât dacă oferea pretext pentru noi șicane. El a înmulțit mereu zilele de clacă în măsuri de suprafață. Dar a fost menținută împărțirea pământului în trei părți, din care două treimi pentru cultivatori.

Un nou urbariu decretat de Caragea în 1816 era o combinație a două moduri de exploatare. El a adăugat două zile de clacă, una toamna, alta primăvara, plus transportul unui car de lemne în preajma crăciunului, din pădure la conacul boieresc, și un alt transport la șase ore depărtare.

Alte modificări ale proprietății funciare: transformarea proprietății colective a țăranilor în embatic²¹ sub numele de *clacă*. „Claca, spune articolul întâi, este un fel de embatic, obișnuit în Țara Românească. Ea are loc, când proprietarul pri mește pe clăcași, adică pe embaticari, să șează pe moșia lui“.

Ceilalți fanarioți încercaseră să restrângă abuzurile proprietarilor pentru a mări proporțional dările asupra țăranului. Caragea înmulțește abuzurile proprietarului și fiscului. Delapidator de frunte, el a întrecut pe predecesorii săi. Acest regim a contribuit mult la revoluția lui Tudor Vladimirescu, făcută în numele țăranilor contra boierilor și fiscului.

În răscoala lui Vladimirescu armata era compusă aproape numai din țărani. Domnii pământeni au impus mai întâi moderație boierilor. Grigore Ghica a apărut energic pe țărani. Anii 1822-1828 au fost cei mai buni pentru țărani. Dar în 1828 invazia rusă a transformat țăranii în animale de muncă pentru a trage tunurile și

²¹ **EMBATÍC**, *embaticuri*, s. n. (Învechit, în feudalism) Formă de arendare a unei proprietăți pe timp lung, la expirarea căruia arendașul cîștiga drepturile de proprietate. Sursa: **DLRLC (1955-1957)**

EMBATÍC, *embaticuri*, s. n. (Înv.) Formă de arendare a unei proprietăți pe termen foarte lung, în intervalul căruia arendașul beneficia de toate drepturile de proprietate. – Din ngr. **embatikion**. Sursa: **DEX '09 (2009)**

carele de război.

Kisseleff își dădea aerul de protector al țăranilor; a promis reforme, dar a încredințat elaborarea reformei unei comisii de boieri, printre care figurau Știrbei și Bibescu.

În 1831, a intrat în sfârșit în vigoare Regulamentul Organic. Se asigură țăranilor 2/3 din moșia fiecărui proprietar. Îmbunătățirile pe care le aduce constau în garanții contra isgonirii, îngăduite numai ca pedeapsă individuală, și în acest caz numai cu despăgubire.

Îndatoririle țăranului sînt de două feluri: 1) *Renta (dijma)* din produse. în Țara Românească ea se împarte după cum urmează: 1/10 din toate produsele, 1/5 din fîn, 1/20 din vin. În Moldova, 1/10 din vin. Astfel, dacă produsele fac 1000 franci, țăranul are să dea 100, iar dacă venitul net e egal cu 200, 50% ; dacă e egal cu 100 – dijma îl va absorbi în întregime.

Țăranii primesc, în Țara Românească: 1) pentru locul de casă și de grădină 400 stînjeni (stînjenul echivalează cu 2 m.p.) la cîmpie și 300 la munte; 2) 3 pogoane (1 pogonul, 1/2 ha ²²) de loc de arătură, 3) 3 pogoane de fînaț, dacă țăranul are 5 vite cornute; dacă are mai puține, mai puțin; dacă n-are deloc, nici un fînaț.

2) *Zile de clacă și de cărăușie.* Fiecare țăran datorează proprietății: 1) 12 zile de clacă; 2) o zi de plug; 3) un transport de lemne. În Moldova, ultima condiție e și mai grea. Dar zilele nu se socotesc după măsura timpului, ci după cantitatea de lucru. După Regulamentul Organic, cele 12 zile de clacă fac 36 de zile, o zi de plug – 3, transportul 3 zile. *Total 42 zile.* În Moldova, *48 de zile.* Odinioară, cînd muncile la boier nu se terminau în zilele anumite pe care le acorda legea, el se adresa țăranilor care le făceau de bună voie; dar proprietarul aștepta pînă cînd ei își terminau propriile lor lucrări și pentru ajutorul, dat le organiza hore și le dădea de băut. *Regulamentul Organic* a prefăcut aceasta în servitute obligatorie. Satele au fost silite să dea proprietarului, pentru munca

²² De fapt 1 pogon = 1/2 ha.

extraordinară, 4 oameni din 100 de familii, 3 din 63-75 familii, 2 din 38-50, unul din 13-25. La fel în Moldova. Această nouă îndatorire se numește *iobăgie*²³ cuvînt străin de limbă română, însemnînd servitute).

Această iobăgie echivalează cu 14 zile pentru fiecare țăran din Țara Românească, 36 în Moldova pentru locuitorii unui sat de 200 familii, 72 pentru alții. Toate acestea fac 56 zile de clacă pentru țăranul muntean ; 84 în Moldova pentru prima categorie, 120 pentru a doua.

Or, din cauza asprimei iernilor lungi, anul agricol n-are, decît 210 zile. Din acestea trebuie scăzute 30 duminici, 10 zile de sărbătoare, 30 de timp prost. *Total: 70.* Rămîn 140 zile. Țăranului îi rămîn în Țara Românească 84, în Moldova 56 și numai 20 în satele avînd sub 200 familii. Acestea sînt zilele oficiale de muncă. Pe lîngă aceasta, Regulamentul adaugă, determinînd munca fiecărei zile, în așa fel încît pentru a termina norma să mai rămînă de lucru și pentru a doua zi. Munca pentru o zi e așa fel determinată, încît nici un om să n-o poată termina într-o zi.

Ziuă de prășit, de exemplu, e astfel hotărîtă de Regulamentul economic, încît începe (cu întreruperi, bineînțeles) în mai, pentru a sfîrși în octombrie. în afară de aceasta, proprietarul își alege întotdeauna timpul cel mai bun. Astfel țăranul e silit să-și negligeze țarina lui. Darea și foamea îl silesc să se împrumute ; creditorul țăranului e proprietarul. *I se dă cu împrumut* nu bani, ci *pîine* la prețul curent, adică prețul pieții pe care vînzătorul l-ar obține la Brăila sau Galați. Pentru aceasta, țăranul își zălogește munca liberă: acumularea muncii impusă de Regulament și a muncii impuse de nevoie răpește tot timpul populației rurale. Astfel concedarea de pămînt e iluzorie, de vreme ce n-are pentru el nici timp, nici instrumente de lucru.

La boierii din Moldova, exploatarea e fără rușine, fățișă, brutală; la cei din Țara Românească deghizată sub forme legale și sub contracte. Primii sînt ca niște

²³ **IOBĂGIE** s. (IST.) rumânie, șerbie, vecinătate, vecinie, (livr.) servitute, (rar) servaj. (*Starea de dependență a țăranului s-a numit ~ în Transilvania, „rumânie” în Țara Românească și „vecinie” sau „vecinătate” în Moldova.*) Sursa: **Sinonime** (2002) .

IOBĂG s. (IST.) rumân, șerb, vecin, (rar) serv, (înv.) prost. (*Țăranul dependent se numea ~ în Transilvania, „rumân” în Țara Românească și „vecin” în Moldova.*) /<ung. *Jobbágy*. Sursa: **Sinonime** (2002)

baroni feudali, ultimii, ca evreii din evul mediu.

După un articol al Regulamentului, boierii au dreptul să ceară de la țărani zile de clacă în muncă sau în bani. În Moldova, boierul face ca zilele de clacă să dureze anul întreg. Țara Românească preferă specula financiară.

Tariful pentru evaluarea zilei de lucru în bani e stabilit legal după Regulament la fiecare trei ani de Obșteasca Adunare (compusă exclusiv din boieri).

Prețul legal nu e niciodată în raport cu valoarea reală. În afară de aceasta, mai sînt și învoielile de bună voie. Mai întîi, obligația țăranilor e fixată în bani, mai sus decît o poate plăti, apoi convertită în zile de clacă înzecite de dobînzii.

Cele 330 000 de familii de țărani în Țara Românească, dacă arenda s-ar plăti la 5% din valoarea pămîntului, ar avea de plătit proprietății pe an 11 500 000 de lei. Or, după evaluarea Regulamentului, ei plătesc 51 810 000 lei. Această sumă multiplicată cu 22 (numărul anilor de cînd se aplică Regulamentul), dă 885 720 000 lei prelevați cămătărește de boieri asupra poporului. În Moldova, pentru același timp, acest surplus produce 668 800 000 lei. Împreună 1 554 520 000 lei, sau circa 540 000 000 franci. În această sumă nu intră dijma, transporturile, nici abuzurile.

După *articolul 146* al Regulamentului, proprietarul singur are dreptul să vîndă pe moșia sa vin, rachiu și alte băuturi, să țină scaun de carne și băcănie, să aibă moară și să pescuiască în iazuri. Proprietarul are deci monopolul tuturor articolelor de consum, pe care-l arendează evreilor și grecilor. Astfel articolele de primă necesitate sînt cu 30% mai scumpe la sate, decît în orașe. În timpul iernii, boierul își desface direct băuturile, pentru muncă vara.

Acum fiscul. Boierii și mănăstirile nu plăteau nici un impozit, toată povara dărilor cădea deci asupra țăranilor. *Capitația*²⁴: după Regulament, fiecare țăran plătește anual 30 de lei.

În afară de aceasta trebuie adăugat:

1) 6 zile corvoadă pentru construcția șoselelor, care, după sistemul obișnuit, fac 24 zile ;

²⁴ **CAPITĂȚIE**, *capitații*, s. f. Impozit direct, perceput în Evul Mediu, sub formă de cote fixe, pe cap de contribuabil. – Din fr. **capitation**, lat. **capitatio**. Sursa: DEX '09 (2009)

2) 2 *parale* pentru fiecare vită de muncă, pentru a putea intra și circula în orașe și 4 *parale* pentru capitală;

3) taxa de trecere pe podurile publice și particulare construite de țărani ei înșiși;

4) serviciul militar prin conscripție²⁵: un om din 50 familii.

În sfârșit, în *urma ușurării dărilor*, spune Regulamentul, *prețul sării a trebuit urcat*.

Vin apoi obligațiile către comune. Fiecare țăran plătea în casa comunală sub diferite titluri: pentru drumurile vicinale, registre, pîrcălabi și instrucțiunea elementară, pentru depunerea în magazii de rezervă a unei cantități de porumb. *Toate* aceste contribuții către stat și comună fac, în Țara Românească 150 lei. Așa a ajuns țăranul adevărat rob al gliei.

În principiu, țăranul are dreptul să părăsească pămîntul pe care se află, dar numai *unul cîte unul* (după Regulament). Numai două familii pot părăsi aceeași moșie în cursul anului. Un țăran care vrea să se strămute, e obligat : 1) să înștiințeze cu 6 luni înainte pe ispravnic (prefect) și pe proprietar; 2) să plătească peșin²⁶ și în prealabil proprietarului toate prestațiile anului socotite din ziua în care va părăsi proprietatea; 3) să verse în casa comunală o sumă egală cu capitația comunală anuală; 4) să se achite de mai înainte de capitație pentru toți anii care mai rămîn pînă la viitoarea catagrafie²⁷ (art. 149 al Regulamentului). Or, catagrafia se face numai din șapte în șapte ani, încît el are adesea de plătit capitația cu anticipație pe 5—6 ani. În sfârșit, casa sa pe care a clădit-o, țarina pe care o lucrează rămîn proprietarului fără despăgubire. Astfel orice strămutare e imposibilă.

În Țara Românească, țăranii au protestat împotriva Regulamentului: soldații

²⁵ **CONSCRIPȚIE**, *conscriptii*, s. f. (Învechit) înscriere anuală în rolurile militare; recrutare, înrolare. *Conscriptia sosește, îl iau, îl fac oștean*. NEGRUZZI, S. II 249. *Stringerea ostașilor se face prin conscripție și intrare de bunăvoie*. BĂLCESCU, O. I 36. – Pronunțat: -*ți-e*. Sursa: **DLRLC (1955-1957)**

²⁶ **PEȘIN** adv. **1.** (Pop. și fam.; de obicei în legătură cu verbe ca „a da”, „a plăti”) În numerar, cu plata pe loc. ◇ (Adjectival) *Bani peșin*. **2.** (Înv.) Îndată, imediat, numaidecât. [Var.: (înv.) **peșim** adv.] – Din tc. **peșin**. Sursa: **DEX '98 (1998)**

²⁷ **Catagrafia**, în limba **greacă**: *kataghrafi* (καταγραφί), este un vechi act de cancelarie în **Țările Române** cu semnificația de **recensămînt** sau **inventar**. **Regulamentul Organic** dispunea să se întocmească catagrafiile de repartizare a **impozitelor** pe cap de locuitor, din 7 în 7 ani.

ruși, trimiși în sate, au dovedit cu focuri de armă blîndețea Regulamentului.

În Moldova, nemulțumirea a luat un caracter de răscoală țărănească: reprimarea a fost mai cruntă; sîngele inundă brazdele de care era înlănțuit țăranul.

Fugă necurmată a țăranilor moldoveni în Bucovina, Basarabia, Dobrogea; cei din Țara Românească s-au îndreptat spre Transilvania, Serbia, Bulgaria, în zadar malurile rîurilor erau strașnic păzite și ca în stare de asediu, emigranții treceau prin intervalele unde nu erau trupe, mai ales iarna cînd Dunărea era înghețată.

Mai mult de 40 000 familii se stabilesc de-a lungul malului sîrb; în Bulgaria și

pînă în Rumelia²⁸ sînt astăzi mai mult de 100 000 oameni care au părăsit țara de la începutul domniei Regulamentului Organic, și numărul lor crește în fiecare zi.

După războiul din 1828, o colonie de 30 000 bulgari crease în Țara Românească splendide așezări agricole. Asupririle Regulamentului au silit colonia să se dizolve. Bulgarii au trecut din nou Dunărea; aceia

care au rămas au întemeiat două tîrgușoare, dar s-au lăsat de agricultură. În 1834, 1835 și 1836, mai mult de 12 000 familii transilvane așezate în Țara Românească de o jumătate de secol s-au întors în țara lor.

Depopularea a fost atît de rapidă încît Al. Ghica s-a înpăimîntat. Din 1837 pînă în 1842 a intervenit pentru țărani împotriva boierilor. Acest fapt a ridicat Obșteasca Adunare împotriva lui. În 1842, un boier a strigat în Adunare: „*țăranul e*

²⁸ **Rumelia** sau **Rumeli** ([turcă](#) *Rumeli* („Țara romanilor“ de la termenul *Rum*: „Grec“ [înainte „Roman“] și *El*: „Țară, tărâm”); [greacă](#) *Ρομέλη*, *Roúmeli*; [bulgară](#) *Румелия*, *Rumelia*) este un nume utilizat începînd din [Secolul al XV-lea](#) pentru a desemna regiunea din sudul [Balcanilor](#) aparținînd [Imperiului Otoman](#). „Rumeli” înseamnă „țara Romanilor”, o referire la [Imperiul Roman de Răsărit](#), fosta putere dominantă din regiune înainte de expansiunea otomană. În [Secolul al XI-lea](#) și [al XII-lea](#), termenul a fost folosit în mod curent pentru [Anatolia](#) în timp ce era cucerită treptat.

capitalul boierului". Bibescu, deși a scăzut două zile din iobăgie (în 1843, reducându-le de la 14 la 12 zile), a sporit zilele de corvadă pentru șosele, a dublat taxa la barierele orașelor și a legat și mai strâns pe țăranii de moșia boierului.

Cler, mănăstiri

Preotul de sat în Moldo-Valahia împărtășește viața și havalilele²⁹ țăranilor. El nu știe să citească decât cărțile bisericești tipărite, să facă slujba religioasă și să recite evangheliile în limba națională. În 1848, el a luptat cot la cot cu țăranul. Țăranul nu cunoaște altă lectură decât evanghelia, nu știe decât de vrăji, blesteme, superstiții.

Preoții de la orașe sînt intriganți; tot atît de ticăloși, ca și boierii. La fel și mitropolii.

Mănăstirile, la început erau un fel de fideicomise³⁰ ale domeniilor statului (ager publicus) cu sarcini obligatorii. Deja sub domnia pămînteni, în înțelegere cu boierii, ele au uitat clauzele daniilor. Fanarioții, ispitiți de bogățiile lor, se amestecă curînd în administrația averilor mănăstirești. Ei distrug mai întîi titlurile lor originale de proprietate, le înlocuiesc apoi cu propriile lor *hrisoave*, prin care *închină* pe cele mai bogate din aceste mănăstiri comunităților grecești de la Sf. Mormînt, de la Muntele Sinai și de la Muntele Athos. De atunci, aceste mănăstiri sunt obligate să trimită daruri mănăstirilor sus-menționate. Acestea obțin în curînd de la fanarioți autorizația de a avea în mănăstirile închinete *egumeni*³¹ (abați) pentru a-i reprezenta și a le administra în numele lor. Omagiul a degenerat în servitute; egumenii greci au

²⁹ **HAVALEĂ**, *havaléle*, s. f. Îndatorire constând din prestarea de zile de clacă, podvezi etc., pe care o aveau țăranii pe vremea clăcii. ♦ Prestație în bani sau în natură făcută în contul haraciului. – Din tc. **havale**. Sursa: DEX '98 (1998)

havaleă, *havaléle*, s.f. (înv.) **1.** îndatorire, sarcină constând din prestarea de zile de clacă, corvoadă, podvezi etc. pe care o aveau țăranii în vremea clăcii; prestația în bani sau în natură făcută în contul haraciului. **2.** ordin, mandat al Porții otomane prin care se cerea Țărilor române haraciul (contribuție în bani și în natură). **3.** contribuție în bani și natură cerută de Poartă, în contul haraciului. **4.** belea; nevoi zilnice, griji materiale. Sursa: DAR (2002)

³⁰ **FIDEICÓMIS** s.n. Dispoziție testamentară prin care testatorul dispune ca moștenitorul sau legatarul său să remită unei terțe persoane o parte din averea pe care i-o lasă. [Pron. -dei-. / cf. fr. *fidéicommis*, lat. *fideicommissum* < *fidei* – bunei-credințe, *commissum* – lucru încredințat]. Sursa: DN (1986)

³¹ **egúmen (egúmeni)**, s. m. – Superior al unei mănăstiri de călugări ortodocși; stareț. Erau numiți de episcopi (începînd cu Miron Barnovski, 1627, de călugării înșiși) și prezentați Domnului de Marele Sfetnic sau Logofăt. De la constituția lui Constantin Mavrocordat (1734) au fost desemnați de mitropolit și confirmați de Domnitor. – Var. *igumen*. Mt. *igumin*. Ngr. ἡγούμενος, cf. bg. *igumen* (Conev 108). – Der. *egumenie*, s. f. (demnitate de egumen), din ngr. ἡγουμενία; *egumenesc*, adj. (propriu unui egumen). Sursa: DER (1958-1966)

pus mîna pe întreg venitul. În curînd ei dispun de proprietate.

Moșiile românilor de baștină sînt închinete mănăstirilor bogate de la Sinai și Athos, și aproape o treime din proprietatea funciară din cele două țări încap pe mîini străine. Aceste uzurpări au durat pînă la alungarea fanarioților.

Atunci Grigore Ghica și Ioan Sturdza au reclamat Porții, care a silit, pe călugării greci să restituie ceea ce luaseră.

În 1828, Rusia aduse înapoi pe călugării greci în Principate, îi repuse în stăpînirea mănăstirilor. Regulamentul consacra acest fapt. Regulamentul a hotărît că o redevență anuală de 2 000 000 lei (700 000 franci) va fi alocată de mănăstiri casei școlilor din Moldova și Țara Românească, dar în același timp 300 000 de lei erau atribuite patriarhului de la Constantinopol, ca subvenție școlilor grecești din Turcia.

Din 59 mănăstiri în Țara Românească și 43 în Moldova, 28 sînt închinete Muntelui Athos. Venitul total al acestor mănăstiri se ridică la 10 milioane de franci; astfel amîndouă Principatele plătesc în fiecare an mănăstirilor grecești situate în afară de țară. Mănăstirea de la Muntele Athos figurează aproximativ cu un sfert.

În afară de aceasta, la protestul călugărilor greci, ambasadorul rus la Constantinopol hotărî că, timp de zece ani, călugării greci nu vor plăti nici o dare către statul ale cărui moșii le stăpîneau, adică pînă în 1843. În același an, Rusia a propus ca locuitorii de pe moșiile mănăstirilor și călugării greci ei înșiși să fie transformați în supuși ruși, dependenți de consulatele de la București și Iași. Aceasta însemna că 1/5 din teritoriul Principatelor să fie supusă jurisdicției consulare ruse. Călugării au respins propunerea. Atunci țarul i-a lăsat în seama dușmăniei românilor. Bibescu i-a supus la contribuții de tot felul: împrumuturi forțate, daruri considerabile la orice prilej, ca recunoașterea egumeniei lor etc. În 1847, călugării au fost siliți să facă apel la Rusia. Un firman dictat de ambasadorul rus, fixa contribuția anuală a mănăstirilor la 20 000 ducați (240 000 franci pentru ambele Principate).

O parte din acești bani conferă călugărilor greci preponderență în Palestina. O bună parte e rezervată legației ruse de la Constantinopol care se folo-

| sește admirabil de ea în intrigile sale.

Țigani: robie. În ambele principate țigani formează o populație totală de 300 000 de suflete, fiind mai numeroși în Moldova decât în Țara Românească; în Transilvania, Bucovina, Banatul Timișoarei, ei se ridică la 140 000 (în englezește sînt numiți *Gypsies*; (ei înșiși se numesc romi). În 1848 guvernul provizoriu proclamă dezrobirea lor.

În 1830, boierii, deja nemulțumiți de a-și fi pierdut scutelnicii, obțin din partea lui Kisseleff consacrarea dreptului lor de proprietate asupra Țiganilor.

În 1834, colonelul Cîmpineanu și-a eliberat toți robii. Cei mai mulți, ignoranți și goi, n-au știut ce să facă cu o libertate care-i lăsa muritori de foame. Știrbei s-a remarcat ca vînzător de țigani, mai întîi cu bucata, apoi tot restul bancherului Opran pentru 120 000 franci. Opoziția națională voia despăgubire pentru răscumpărare. Știrbei, geambașul nerușinat, a vrut să-și atribuie meritul unui astfel de proiect de lege. Indignare generală.

În 1837, Al. Ghica a decretat eliberarea tuturor Țiganilor aparținînd statului. 4 000 de familii astfel eliberate au fost repartizate pe moșiile boierilor, cu obligația pentru aceștia de a le da pămînt de arătură și de a-i trata deopotrivă cu ceilalți țărani. Țigani au fost impuși la dări către vistierie. (Printre ei erau căldărari, lăcătuși, potcovari etc.). Aceste 4 000 de familii aduc statului astăzi 90 000 franci venit anual.

La 31 ianuarie 1844, Ioan Sturdza a prezentat Obșteștii Adunări moldovene un proiect de dezrobire a robilor mănăstirilor și clerului.

Clasa mijlocie. Evrei și greci. Comerțul este în mîinile evreilor și grecilor. în Țara Românească evreii expulzați au fost înlocuiți cu greci.

Prin aceasta nu s-a schimbat decât numele cămătarului. Comerțul era disprețuit din cauza comerciantului.

Boierii își arendează adeseori proprietățile lor la evrei și la greci. Aceștia subarendează altora, de același neam cu ei Sînt Middlemann-ii Irlandei. Contractele de arendă se bazează pe numărul țăranilor legați de moșie. În realitate, țăranul e arendat. Evreul comod boierilor pentru toate viciile lor. Evreii împrumută și boieri-

lor; niciodată sub 12 %, adesea cu 20%. Cea mai mare parte a moșiilor le este ipotecată.

XII. Rezultatul politicii maghiare a fost că sîrbii și croații au restabilit tronul răsturnat al Austriei, iar românii din Transilvania au deschis armatelor ruse trecerea Carpaților.

În 1848 s-a produs răscoala romînilor din Transilvania împotriva ungarilor. Această răscoală a fost precedată de o luptă pașnică.

[*Elementele diverse ale populației:*] Ungurii s-au așezat în sec. al X-lea în munții din vecinătatea Moldovei, la izvoarele Oltului³², ocupînd astfel un colț al vechii Dacii. Ei se numesc *secui* (resturi ale oștirilor lui Attila). Ei au devenit aliații maghiarilor veniți mai tîrziu din Asia. Cete maghiare conduse de regele Tuhutum⁶³ au întîlnit armata romînilor lîngă Gyula, unde au obținut victoria. Românii au jurat credință ungarilor într-o cîmpie, numită de atunci Eskiello, din *eshudni*, a presta jurămînt. Ungurii i-au redus în vasalitate și și-au împărțit între dînșii pămîntul și cetățile.

[Către mijlocul] sec. *XII*, colonii săsești, agricole și comerciale, au fost chemate de regele Geza II. Principalele lor centre: Sibiul și Brașovul. Teritoriile lor se numeau *fundus regius*. Organizarea lor nu era feudală. Sașii erau numai supuși ai regelui. Formau corporații libere, cu instituții municipale, sub administrația căpeteniilor din națiunea lor, alese de ei. Aceste colonii s-au dezvoltat puternic sub stăpînirea austriacă.

Ungurii fiind învinși de către turci, Soliman separă Transilvania de Ungaria și o dă ca provincie tributară Isabelei⁶⁴, văduvă lui Ioan Zapolya. Dar ungurii au rămas stăpîni, iar românii cultivatori și vasali. În fruntea armatei transilvane se văd întotdeauna unguri ca Báthory-eștii, Bethlenii, Rákóczieștii.

În 1526 ungurii din Ungaria, pentru a se elibera de turci, se închină Austriei.

³² Textul din Regnault este următorul: „Românii din Transilvania s-au menținut liberi pînă în secolul X. Dar cîteva resturi ale soldaților lui Attila s-au așezat în munții din vecinătatea Moldovei» la izvoarele Oltului....” (p. 352).

În 1699, ungurii din Transilvania procedează la fel prin tratatul de la Carlowitz. Ungurii consideră pe nedrept Transilvania ca parte integrantă a Ungariei.

După legea ungară – *pînă în 1848* – românii în Transilvania, asimilați cu grecii, evreii, slavii, armenii, țiganii, erau considerați pe propriul lor pămînt, „națiune tolerată“. „Românii sînt opriți să poarte haine și pantaloni de postav, cisme, pălărie mai scumpă de un florin și cămașă de pînză fină“. Ei erau numiți „plebea vagabondă“, deși formau 2/3 din populație, în timp ce ungurii, sașii, secuii, grecii, armenii formează numai cealaltă treime. Principiul fundamental al legii maghiare: *Nobilitas hungarica est*.

În secolele XII, XIII, XIV, lupte sîngeroase între unguri și români. Aceștia au sprijinit invaziile turcești, ceea ce a constituit una din cauzele principale care a permis turcilor să pună stăpînire pe Banatul Timișoarei. Drept răsplată, turcii au restituit românilor drepturile lor. Cu austriecii, jugul maghiar s-a lăsat din nou greu asupra populației românești. Curtea de la Viena a trebuit uneori să intervină, cum a fost de exemplu în timpul răscoalei lui **Horea...** Românii din Transilvania, Banat și Bucovina numesc Moldo-Valachia și *țară (patria)*... După răscoala lui Vladimirescu, un jurnal special, organ al românilor, a fost întemeiat la Brașov, cu numele *Gazeta de Transilvania* ...

Cîțiva ani înainte de **1848**, ungurii ceruseră guvernului, austriac înlocuirea limbii latine cu limba maghiară, ca limbă oficială (1846). „*Nolumus magyarisari* /“ Deja în 1846 o răscoală împotriva maghiarilor, era pe punctul să izbucnească, ca urmare a protestului deputaților croați (singurii admiși printre slavi) la Dietă. Guvernul maghiar n-a acordat decît o amîinare ... Széchenyi⁶⁵...

1835. *Ludovic Gaj*⁶⁶ acționează în orașul Agram³³. O mișcare literară slavă se dezvoltă în Austria. Agram devine centrul mișcării ilirice... Același rol este jucat în Transilvania (în literatura română) de profesorul Simion Bărnuțiu...

În *Dietă din 1847* s-a manifestat cel mai injurios dispreț față de slavi și de români: a topi toate naționalitățile în naționalitatea maghiară. Kossuth datora acestei politici parte din influența sa asupra Dietei.

³³ [Agram \(Croatia\)](#), Agram (Croatia), numele istoric german-austriac pentru Zagreb. Zagreb, Croatia.

Ședințele furtunoase din lunile noiembrie și decembrie 1847 au continuat și în primele zile ale anului 1848. Kossuth propune deschis ca limba maghiară să fie introdusă în școlile primare ale slavilor și românilor, să se înlăture orice altă limbă și chiar și preoții să fie siliți să slujească în ungurește. Tirania nu mai folosea menajamente. Când a izbucnit revoluția din februarie 1848, maghiarii au crezut momentul sosit de a întemeia pe ruinele celorlalte naționalități, marea patrie ungară, puternica și viguroasa națiune maghiară.

La 13 martie 1848 a izbucnit revoluția de la Viena.

La 14 martie 1848, Kossuth propune să se trimită o deputație la Viena. Trei sute de magnați, îmbrăcați în tunica națională, cu calpacul în cap și cu sabia la șold, au prezentat lui Ferdinand adresa Dietei și s-au întors la Pesta cu semnătura regală. Articolul al XII-lea al acestei noi constituții decreta încorporarea Transilvaniei la Ungaria. Pe bazele adoptate la Viena, Dieta maghiară a elaborat constituția: Transilvania e declarată țară maghiară, limba maghiară era singură admisă în municipalități și în comitetele districtelor însărcinate cu alegerea deputaților. Dreptul electoral era bazat pe cens: și toți cei ce au avere sînt unguri.

În ședința Dietei din 18 martie 1848, Kossuth declară că Ungaria nu-și datorește existența decît nobilimii. Nobilul e maghiarul. Numai nobilimea are să conducă națiunea.

Kossuth³⁴ era slovac, fiu al unui plugar sărac din Tjkely; numele său în limba slovacă înseamnă *cerb*; s-a căsătorit cu Tereza Meszlény⁶⁷, fiica unui magnat... Datorită acestei protecții, a ajuns în Dietă. Alegerea acestui parvenit l-a costat pe Batthyány 100 000 florini...

Art. 18 al Constituției, paragraful 6, prevede „patru ani închisoare pentru toți aceia care ar îndrăzni să vorbească împotriva perfecte unități a națiunii maghiare”. Pe lîngă aceasta, provocări prin foi volante împotriva celorlalte naționalități.

³⁴ **Lajos Kossuth de Kossuth et Udvard** (AFI: 'lɒjɒʃ 'koʃu:t) (n. 19 septembrie 1802, Monok, Ungaria – d. 20 martie 1894, Torino) a fost un revoluționar maghiar, guvernator de facto al Ungariei în timpul Revoluției de la 1848. Lajos Kossuth s-a născut într-o familie din mica nobilime sărăcită, lipsită de proprietate funciară. Mama lui Kossuth, Karoline Weber, a fost de etnie germană și confesiune evanghelică-luterană. Părinții ei erau originari din Eperjes, azi Prešov în Slovacia. Între 1824-1832 a practicat avocatura în orașul Monok din comitatul Zemplén.

Mișcări (pregătitoare) în nord, la slovaci și la ruteni în sud, la sârbi, la croați, la sloveni; în vest, la germani. Dar totul n-a fost decît amenințare; dimpotrivă *art. 7 din Constituție* decreta încorporarea Transilvaniei. Au avut loc întruniri în toate satele. Mișcare generală la țară. Alarmă în Dieta Transilvaniei, compusă exclusiv din maghiari. Seniorii maghiari fug la Cluj, sediul guvernului. Ei stăruie acolo ca Dieta să decreteze încorporarea, care singură putea împiedica masacrul general al ungarilor, plănuț de români. Ei ademenesc pe Leményi, episcopul de Blaj să ridice vocea sa pastorală în favoarea unirii. Dar el n-a fost ascultat.

La 25 martie 1848, o proclamație manuscrisă a fost pusă în circulație printre românii din Sibiu. (Autorul anonim era Simion Bărnuțiu). Ea se termina prin cuvintele: „*Nu vrem unire cu ungurii, înainte de a avea dreptul să tratăm cu ei de la națiune liberă la națiune liberă*“. În aceeași zi a fost lansat un protest energic al croaților, în care ei refuză să recunoască guvernul ungar și noua constituție.

La 26 martie 1848, o a doua proclamație a lui Bărnuțiu invită poporul să se întrunească într-o adunare generală. Ea fu răspîndită de tineri la țară. În seara aceleiași zile, tineretul de la Blaj, se întrunește în casa lui Avram Iancu. Acolo se hotărî să se convoace poporul la Blaj pentru 30 aprilie 1848 (într-o duminică). Actul de convocare, redactat de profesorul de la Blaj Aron Pumnul, a fost răspîndit de tineri.

Guvernul a depus în toate cancelariile orașelor, pentru a fi semnat, un act de adeziune la unire. S-a recurs la amenințări, la ademeniri etc., violența guvernului ungar n-a folosit la nimic; s-au făcut arestări (printre altele a avocatului Micaș)⁶⁸.

La 30 aprilie 1848, (Duminica Tomii) poporul se revărsa din toate părțile la Blaj. Guvernul înconjurase cu trupe sala adunării. Iancu și Buteanu⁶⁹ sosesc cu oamenii de la munte, (Iancu era avocat, fiu al unui țăran bogat). Ei se îndreaptă spre biserică, unde episcopul oficiază sărbătoarea națională. Sosirea lui Bărnuțiu. Viitoarea zi de întrunire a fost fixată pentru 15 mai 1848, cînd trebuia să se ia hotărîri. În raportul comisarului guvernamental maghiar, întrunirea din 30 aprilie a fost numită: „*întrunirea plebei contribuabile*“.

Sașii erau hotărât contra unirii. Soldații maghiari, străbăteau satele pentru a împiedica adunările țăranilor; pe străzile orașelor cei ce vorbeau de adunarea de la 15 mai erau arestați, biciuiți.

Profesorii Bărnăuțiu, Barițiu, Cipariu și Laurian pregăteau programul adunării. Gazetele românești (*Organul luminării* la Blaj, *Gazeta de Transilvania* la Brașov, sub direcția lui Barițiu) luă drept deviză: „*Nu vrem unirea cu Ungaria*“. Pe de altă parte, presa guvernamentală copleșea cu invective partidul național (flecăreli despre comunism etc.).

Începînd din 12 mai 1848, locuitorii mai multor sate își fac apariția la Blaj.

La 14 mai, avu loc adunarea în aceeași sală, ca la 30 aprilie. Ținură discursuri: Iancu, Bărnăuțiu, Laurian, Barițiu. Se ceru eliberarea lui Micaș.

15 mai 1848. Adunarea fu pregătită în biserică; comisarii maghiari sînt prezenți în costum maghiar de mare ținută; ei citesc în limba maghiară instrucțiunile pe care episcopul Șaguna le traduce în românește.

Adunarea s-a ținut în cîmpia din fața porților orașului. Drapelele poartă inscripția: *Virtus romana rediviva* (V.R.R.), culorile erau: roșu, alb, albastru. Deasupra stindardului filfia o panglică negru-galben (reprezentînd culorile Austriei), (pentru a se pune sub scutul împăratului împotriva maghiarilor). Se aflau 50 000 de oameni. Țăranii erau cu preoții lor. Doi episcopi au fost aleși ca președinți; vicepreședinți: Bărnăuțiu și Barițiu.

Bărnăuțiu la tribună. Propuneri. Adunarea se declară adunare generală națională a națiunii române din Transilvania; ea declară credință Austriei; și proclamă națiunea română națiune independentă și parte integrantă a Transilvaniei, cu drepturile pe care le conferă egalitatea și libertatea; jurămînt național, aclamație generală. Țăranii aveau să plătească provizoriu proprietarilor toate redevențele pînă ce iobăgia avea să fie desființată. Fiecare naționalitate avea să fie reprezentată proporțional în Dieta Transilvaniei. Abolirea privilegiilor etc. Instituția juraților etc. *Petiția* (conținînd 16 articole), *redactată de Laurian*, fu primită cu unanimitate. Două deputății au fost alese: una pentru a prezenta petiția împăratului, iar alta pentru a o

comunica Dietei. Un comitet permanent de 12 membri a fost desemnat pentru Sibiu.

La 17 mai, s-a desfășurat o a treia și ultima adunare, unde, în prezența comisarilor guvernului (care au lăudat ținuta avută în Adunare), au fost adoptate procesele verbale etc.

La 29 mai 1848, Dieta magnaților Transilvaniei a votat încorporarea la Ungaria. Deputăția trimisă de la Blaj află la Pesta că cine nu recunoaște unirea va fi declarat rebel.

XIII. *Mihai Sturdza*, numit domn al Moldovei, în 1834, de Kisseleff, s-a remarcat printr-o cruntă exploatare fiscală și delapidări fără rușine. Chiar și Rüchmann a trebuit să intervină, la cererea boierilor, la Petersburg și să-l silească să restituie vistieriei statului 500 000 franci. Averele sale personale atinge astăzi 40 de milioane.

15 martie 1848. Două mii de boieri (de frica țăranilor) se adună la Iași, la Hotel Regensburg. Pruncu⁷⁰, șeful poliției și Ștefănică Catargi⁷¹ asistă. Se semnează o adresă către domn conținând o schiță de constituție și cerînd unele *schimbări neînsemnate la redevențele țăranilor*. Sturdza a răspuns binevoitor. Printre boieri, elemente tinere plănuiau răsturnarea unui domn aservit cu totul Rusiei. Ei s-au pus în legătură cu românii din Bucovina. Aspirau la restaurarea vechii Dacii etc. Agenții ruși în mijlocul lor îi instigau,... Ei se întruneau în casa lui Mavrocordat.

La 28 martie 1848, Sturdza trimise acolo pe cei doi fii ai săi, pentru a-i avertiza să evite violențele etc. și să vină să discute cu el. Toți (erau în total 20) se duc la domn, dar în curte sînt legați fedeleș de soldați și țîrîți în închisoare. Emoție în oraș. Victimele aparțineau primelor familii. În aceeași noapte Sturdza a înconjurat cu soldați și a ocupat casele principalilor patrioți. Majoritatea au fost imediat închiși, unii împușcați pe loc.

La 29 martie și în zilele următoare, continuă arestările, exilurile, deportările. Teroarea domnea. [Temîndu-se de răzbunare, Sturdza] se retrase la Paris, la intra-

rea rușilor în Iași, în 1848. Astăzi se găsește la Baden-Baden, unde s-a retras la începutul războiului cu Rusia.

A doua zi după execuții apare la Iași generalul Duhamel, comisar rus; vorbește ca stăpîn împotriva spiritului revoluționar și amenință în același timp cu o anchetă asupra actelor ilegale care provoacă revolta moldovenilor. Deoarece acțiunea rapidă a lui Sturdza premersese intervenției rușilor, Duhamel pleacă la București (din toate privințele mai important).

La *București*, partidul național era pentru Turcia; el nu cere decît să se unească cu ea împotriva Rusiei. *Șefii partidului național erau: cei patru frați Golesți* (veche familie boierească). Tatăl lor, Constantin Golescu, fusese părtaș la răscoala lui Vladimirescu. Vărul lor era Alexandru Golescu. Toți au lăsat rolul întîi mai vîrstnicului lor *Nicolae Golescu*.

Christian Tell și Gheorghe Magheru erau doi șefi militari; (Tell era maior al miliției; Magheru era din Oltenia, dușman al turcilor, fapt pentru care în 1828 a luptat sub drapelul rus, ca șef al cetei sale de panduri. De la 1830 e judecător de pace, președinte al tribunalului, numit în 1848 de Bibescu ispravnic al județului Romanați). *Heliade*, (redactor al *Curierului românesc*). *Printre preoții de țară: Ioan*³⁵ *Șapcă*, preot la Celei, județul Romanați (în 1848, exilat la Muntele Athos). *Prințul Ioan Ghica*. *Printre tinerii români*, crescuți la Paris, martori ai revoluției franceze: *Dimitrie și Ioan Brătianu, Rosetti*. Toți sînt de acord: *suzeranitate otomană în opoziție cu protectoratul rus*.

Cînd s-a aflat la București de încercarea neizbutită din Moldova, Bibescu a trimis pe Villara la Duhamel. Eliade și Magheru, proștii, sperau – din spirit de legalitate – să convingă pe Bibescu să se pună în fruntea mișcării. Promisiunile lui Duhamel îi redaseră lui Bibescu toată aroganța. Puțin după aceea, Duhamel sosește la București. [Nemulțumit de duplicitatea lui Bibescu,] Duhamel a însărcinat pe Mavros să pună la cale o conspirație împotriva lui Bibescu. La agenții ruși ai lui Ma-

³⁵ Corect.: Radu

vros s-au alăturat câțiva vechi eteriști de la Brăila, care reușesc să atragă pe unii tineri. Duhamel ceru suprimarea Curierului românesc al lui Heliade. Bibescu se execută.

Comisarul turc *Talaat Effendi* sosește la București. *Odobescu* comandantul armate române, devotat Rusiei avea sub ordinele sale, ca șef al garnizoanei din București, pe Solomon, curtizan al rușilor în 1828. La Izlaz, mic port la Dunăre, compania era sub căpitanul Pleșoianu, Tell comanda la Giurgiu, etc. etc.

6 iunie 1848, Heliade și Ștefan Golescu pleacă împreună din București.

La 7 iunie 1848, ei ajung la Izlaz. Un soldat a fost trimis la București, cu știrea că la 9 iunie 1848 mișcarea va izbucni la Izlaz. În adevăr, în ziua aceea avu loc melodrama la Izlaz.

Proiectul de constituție cuprindea 22 articole. Partea care nu era „franceză” în această constituție proclama izgonirea egumenilor greci, restituirea mănăstirilor în favoarea clerului național, dreptul de proprietate asigurat țăranilor, desființarea tuturor redevențelor cu despăgubire, abolirea robiei țăganilor, de asemenea cu despăgubire pentru stăpînii lor; recunoașterea suzeranității turcești, *suprimarea Regulamentului organic*. Capul statului avea să se cheme tot domn, ales pe cinci ani, eligibil în toate clasele. Semnatarii proclamației erau: popa Șapcă, Heliade, Tell, Ștefan Golescu, Pleșoianu.

Insurecția s-a întins în Oltenia, Craiova etc.

11 iunie. Scenă în București. Bibescu semnează constituția. I se impune un nou guvern. Din el face parte *Odobescu*, ministru de război! Dar Magheru la finanțe. Aceste numiri provoacă protestele guvernului provizoriu de la Craiova.

14 iunie 1848. Bibescu își dă demisia și se retrage în Transilvania. Duhamel și Kotzebue se retrag de asemenea din București, și rămîn la Focșani. În *guvernul provizoriu*, remaniat, *Odobescu* rămîne la ministerul de război. Proștii de la Craiova își concediază trupele și sosesc fără arme la București (nu mai rămîn cu ei decît (sau mai exact, vin încet în urma lor) cele două companii ale lui Pleșoianu și Zalic, corpul de cavalerie al lui Racotă și cîteva sute de voluntari).

La 16 iunie, membrii guvernului provizoriu pleacă singuri la București, în bluze, cu trei trăsură și ajung seara la București.

Clubul proprietarilor (boieri).

La 18 iunie, clubul proprietarilor trimite o deputație (contrarevoluționară) la guvernul provizoriu.

La 19 iunie, statul major și ofițerii garnizoanei sînt prezentați guvernului provizoriu de către Odobescu. La strigătul „vin proprietarii“, Odobescu arestează guvernul provizoriu. Solomon apare la începutul tumultului urmat de două companii etc.

În aceeași zi, poporul eliberează guvernul; Odobescu este arestat; Solomon ordonă să se tragă în mulțime etc. etc., se retrage cu trupele sale în cazarmă. Poporul ridică baricade în jurul palatului pentru a împiedica evadarea lui Odobescu; pe de altă parte, el asediază cazarma și amenința să-i dea foc.

Solomon, la propunerea mitropolitului, predă artileria sa, poporul fraternizează cu soldații.

15 zile au trecut: guvernul provizoriu nu face nimic, nehotărîre, șovăieli.

28 iunie: Rosetti vine în fugă la sediul guvernului, aducînd știrea că rușii ar fi la Focșani. (Vestea era falsă). La aceasta guvernul provizoriu a decis să se retragă la Tîrgoviște.

28—29 iunie, Heliade arde să fugă singur și nu împrună cu ceilalți.

La 29 iunie, boierii, din nou aroganți, formează împreună cu mitropolitul Neofit, o *caimacamie* (acest mitropolit în ajun fusese președintele guvernului provizoriu). Odobescu și Solomon, puși în libertate, reiau, unul comanda armatei, celălalt a garnizoanei. Reacțiune insolentă, de o cruzime lașă.

30 iunie, Martinescu chiamă poporul la București, la luptă. Caimacamia dispare la suflul poporului. Un guvern provizoriu se formează, compus din mitropolit, Cîmpineanu, Crețulescu, Mincu și I. Brătianu.

2 iulie, Heliade și Filipeseu se întorc la București; Magheru și colegii săi sosesc la 5 iulie,

XIV. Rușii erau deja la malul Prutului. Ocazie faimoasă pentru Turcia. – Două luni trecuseră într-o serbare generală. Discuții asupra reformelor, dar chestiunea proprietății este tratată atunci când contrarevoluția era pe punctul de a triumfa.

Șovăielile Porții, indiferența cabinetelor occidentale, încrederea neghioabă în Franța republicană. Boierii iar insolenți, mai ales prin declarațiile lor asupra proprietății etc.

Comisia proprietății era compusă din 18 boieri și 18 țărani. Guvernul a îndrăznit să facă primul pas de partea acestora din urmă. Boierii, în loc să facă sacrificii, nu căutau, sub pretexte false, decât să obțină noi avantaje.

La 19 aug. comisia mixtă a fost dizolvată.

După încercările neizbutite din 19 și 29 iunie, Rusia a exploatat la Constantinopol credulitatea și ignoranța turcilor, arătând că mișcarea românească nu ar fi o răscoală anarhică îndreptată contra autorității sultanului etc. etc.

Turcia era convinsă de contrariu. Ambasadorul rus amenință: dacă Turcia nu intervine, va interveni Rusia. Omer pașa primește ordinul să înainteze, în fruntea a 20 000 oameni, și cu comisarul Divanului, Suleiman Pașa, spre Țara Românească.

La 31 iulie, guvernul provizor află că armata turcească a trecut de la Rusciuc și și-a așezat tabăra la Giurgiu. În aceeași zi apărea un manifest al țarului Nicolae, care prezenta „revoluția română, opera unei minorități turbulente, ale cărei idei de guvernământ nu erau decât un plagiat împrumutat de la propaganda democratică și socialistă a Europei“. Turcia n-avea niciun drept să intre cu mâna înarmată pe teritoriul Principatelor.

Scrisoarea oficială a lui Suleiman Pașa, adusă la București de secretarul său, comunicată boierilor și notabililor convocați în adunare publică, era un manifest contra revoluției, plin de insulte și de amenințări. (Scrisoarea fusese dictată de ambasada rusă la Constantinopol.) Ea poruncea românilor să dizolve guvernul provizoriu și să numească o locotenentă sau caimacamie.

La 25 iulie, guvernul provizoriu își depune mandatul și îndeamnă poporul să

numească o caimacamie. Au fost aleși Heliado, Nicolae Golescu și Tell. Suleiman, printr-o notă oficială, anunță corpul diplomatic din București că, în numele sultanului, recunoaște locotenența și-l invită să intre în relații cu ea. Suleiman Pașa în fond a ghicit gândul rușilor și se arată dispus să sprijine mișcarea națională. O comisie fu numită pentru a prezenta proiectul de constituție la Constantinopol. În drumul ei spre Turcia, Suleiman o primește și o ospătează în tabăra sa de la Giurgiu.

Cel mai perfect acord domnea între guvernul român și trimișii Porții. Suleiman petrecu trei zile la București, unde primi omagiile populației etc. Intrigile și amenințările Rusiei reîncep la Constantinopol. Jurnalul *Pruncul*[Român] redactat de Rosetti insultă Rusia. De aici amenințările Rusiei către Poartă. Turcia fu părăsită de Franța și de Anglia. Deputăția română care se dusesse la Constantinopol pentru a obține confirmarea constituției, n-a fost primită do Divan. Suleiman Pașa fu înlocuit cu Fuad-Effendi și acesta primi ordinul să nu acționeze decât sub direcția lui Duhamel.

Dezordini în sânul guvernului român, mai ales după numirea lui Rosetti la direcția ministerului de interne și a lui I. Brătianu, la ministerul poliției, în locul lui Moșoiu (văr al lui Heliade).

La 6 septembrie, 20 indivizi se prezintă celor trei locotenenți cerînd originalul Regulamentului organic și *Arhondologia* (cartea de aur în care sînt înscrise numele boierilor) ca să le ardă în public. Strigăte puternice în stradă.

I. Brătianu în fruntea celor mai sgomotoase grupuri.

Mulțimea pătrunde în interiorul palatului, forțează ușile secretariatului statului, ridică cele 12 volume in-folio ale *Arhondologiei*, dar Regulamentul nu era acolo. Fusesse depus la un francez, Lagrange⁷², însărcinat de guvern să facă două copii. Ei ridică Regulamentul de la acesta pentru un auto-da-fé public. Apoi ei dărimă un monument ridicat pe colina mitropoliei, sub auspiciile lui Kisseloff, în amintirea Regulamentului organic.

Duhamel primește o scrisoare în tabăra turcească. Fuad⁷³ ordonă lui Omer să pornească contra Bucureștilor (*Omer Pașa*, altă dată Ioan Lattas, era de origine

croată).

Magheru *se* afla în fruntea unei armate regulate de 1 500 oameni și 2 000 panduri în Oltenia, într-un loc numit Tabăra lui Traian.

Locotenența a trimis lin ministru să complimenteze pe Fuad. N-a fost primit. Tabăra turcească fiind la două leghe de capitală, o nouă deputăție (compusă dintr-o mulțime de cetățeni și mitropolitul) s-a prezentat fără a fi mai bine primită; armata turcă a luat poziție la apus de oraș, pe o colină situată la nord de mănăstirea Cotroceni. În mijlocul taberei se găsea cortul lui Duhamel.

La 24 *septembrie*, Fuad aduce la cunoștința mitropolitului că va primi în tabăra sa o deputăție de boieri și de notabili ai orașului.

La 25 *septembrie*, sosește delegația, compusă din peste 200 de persoane. Fuad citește un manifest, în care revoluția e declarată „inspirată de comunism“. Comisarul pronunță apoi dizolvarea locotenenței și numirea unui singur caimacam (*Constantin Cantacuzino*). Acesta, prevenit, era prezent în mijlocul deputăției. Fuad strigă : „Oamenii credincioși Regulamentului să mă urmeze“. Cantacuzino și 40 de ciocoi îl urmează. Ceilalți au fost arestați etc. Noaptea au fost închiși în mănăstirea Cotroceni.

*

Între timp, noul caimacam și boierii reacționari se întorc la București, escortați de batalioanele turcești. Brutalitate turcească. „Heliade se retrage“.

25 sept Brutală cruzime a turcilor, infamiile turcilor. (Duhamel se găsea în dosul masacrelor de la cazarmă).

În noaptea de 25–26 sept., jaful s-a întins și în biserici; în ziua următoare excese continuă etc. După două zile de hoții și de omoruri, consulii străini se prezintă lui Fuad și Omer pașa, pentru a-i întreba care era rostul acestor saturnale. Omer se arată tot atât de indignat ca și el. Fuad își recunoaște neputința. Prin excesele lor, turcii au justificat intervenția rușilor. Duhamel scrie generalului Liders⁷⁴ care se afla cu tabăra la graniță. •

La 29 sept. 48, rușii intrară în Țara Românească, ca „liberatori“. Magheru, retras în Tabăra lui Traian, refuză să recunoască pe noul caimacam și înrola

numeroși soldați.

26 sept. Două proclamații publicate de el la 26 septembrie chemau gărzile naționale și dorobanții la arme.

O scrisoare din 26 sept., semnată de caimacam și de Omer Pașa, îi ordonă să-și licențieze armata. Magheru află în același timp despre masacrele de la cazarmă.

În scrisoarea sa către Fuad Effendi, datată din 30 septembrie, îl îndemna să ia contra Rusiei o atitudine demnă de o mare putere. Precizînd între altele că: „instigatorii acestor masacre sînt rușii etc.“, enumeră resursele pe care le poate oferi alianța românilor. Proiectele lui Magheru ofereau o ocazie favorabilă pentru turci. Dar Fuad nu era decît un simplu instrument al lui Duhamel.

Pentru 9 oct. 1848, Magheru comandase o revistă; 30 000 soldați, panduri, dorobanți și țărani. S-au luat toate măsurile pentru a merge împotriva rușilor. Atunci s-a prezentat în tabără secretarul consulului englez la București, aducînd o scrisoare de la agentul britanic Colquhoun⁷⁵ pentru Magheru; îl îndemnă să renunțe la luptă și să se mențină pe terenul legal, date fiind garanțiile Turciei și ale celorlalte state europene.

La 10 oct. Magheru cedează, dar protestînd împotriva invaziei ruse; îi vine greu să-și licențieze armata. Magheru se retrage la Sibiu, cu vreo douăzeci de ofițeri.

În tabăra de la Izlaz, poporul de țărani inaugurează revoluția; la București o salvează; în Tabăra lui Traian numai el nu-și pierde nădejdea.

XV. Măgarul de Fuad protestează în numele sultanului de îndată ce rușii au intrat.

La 11 oct. 1848, rușii își așează tabăra la porțile Bucureștilor, în cîmpia de la Colentina. Cu toate acestea, bunele raporturi ale lui Fuad cu Duhamel continuă. În timp ce țăranii erau crunt biciuiți, înalta societate dădea la București baturi liberatorilor. Prostituația boieroaicelor cu rușii și cu turcii.

Dieta Transilvaniei, care votase încorporarea avea 300 deputați, dintre care 26

sași și 3 români, toți ceilalți, maghiari, îndată guvernul ridică pe întregul teritoriu spînzurători și țepe cu drapele maghiare și cu inscripția : *unire sau moarte*. Ciocniri sîngeroase la sate între populația celor două rase.

O dietă generală convocată la Pesta. Croații și românii din Transilvania refuză să ia parte la ea. Românii din comitatele Banatului Timișoarei iau parte, numărînd 15–16 voturi și avînd ca șef pe deputatul *Murgu*. Aceștia se constituiră curînd în opoziție în sînul Dietei maghiare.

Bărnăuțiu și Laurian fură închiși; o nouă adunare fu convocată la Orlat, lîngă Sibiu. Primul regiment românesc, care își avea aici garnizoana, făcu cauză comună cu poporul. Adunarea de la Orlat protestă împotriva unirii; declară că nu recunoaște guvernul Kossuth și că se va adresa direct cabinetului de la Viena.

60 000 de oameni, înarmați cu sulite, securi, coase se adună pe *Cîmpia libertății* lîngă Blaj. Se decise să se unească cu Austria și se proclamă înarmarea generală a tuturor românilor. Cauza națională cîștigă teren. Al doilea regiment român din Transilvania se alătură și el etc. etc. Acesta avea ca comandant pe *colonelul Urban*⁷⁶... Deputații *sași și români*, care protestaseră la Dieta din Pesta, au trebuit să fugă la Sibiu. Acolo, într-o adunare mixtă, sașii și românii încheiară o alianță împotriva maghiarilor. Ludovic Gaj obține numirea lui Jellačić⁷⁷ ca ban al Croației.

v. La 28 mai izbucnise o nouă insurecție la Viena.

La 11 sept. Jellačić pătrunde pe teritoriul Ungariei.

Războiul din Transilvania nu fu în curînd decît un șir de atrocități reciproce. *Generalul* austriac *Puchner*⁷⁸, întărit cu titlul de guvernator general al Transilvaniei, fu curînd stăpîn pe toate regiunile de cîmpie. *Iancu* se retransă în munți. Acest ținut al minelor (centre : Zlatna, Turda, Abrud) deveni centrul adevăratului război național.

La *sfîrșitul lui decembrie 1848*, Bem⁷⁹ în Transilvania îl bate pe Puchner pretutindeni. La 21 ianuarie asediază Brașovul. Românii și sașii trimit deputați la Lüdgers pentru a cere intervenția rusă.

La 1 februarie 1849, 10 000 ruși trecură defileurile Carpaților, sub ordinele generalului Engelhardt și ale comandantului Skariatîn. După 15 zile au trebuit să se retragă (și Austria a dezavuat pe Puchner, fiindcă a permis demersul pentru intervenția rusă). Iancu se menține în munții de la Abrud... Îl bate pe Hatvany... Dragoș (și el român) e trimis cu propuneri de la Pesta să negocieze. În timp ce conferințele erau considerate ca o cursă, Iancu, Buteanu, Dobra sînt surprinși de către maiorul Hatvany⁸⁰; primul reuși să scape; Dobra fu masacrat pe, loc. Buteanu în ziua următoare fu spînzurat. Trădare lașă. – În cîteva zile 3 000 oameni se adunară în jurul lui Iancu. Îl atacă din nou pe Hatvany și-l bat zdravăn.

Armata lui Iancu se ridică la 6000 oameni. Cartierul maghiar din Abrud fu supus masacrului și incendiului. În zadar Bem l-a avertizat pe Kossuth. Ungurii, furioși pe Bem. Ei s-au încăpățînat, deși tot atunci primeau propuneri de alianță din partea Țării Bomânești, prin Nicolae Bălcescu, trimis la Kossuth din partea emigrației române. În zadar a scris și Magheru lui Kossuth (scrisoarea e datată din Baden³⁶, 29 martie 1849); (îl prevenea cu privire la intervenția rusă; îi propune o unire între poporul maghiar și român, „care ar constitui o barieră de netrecut pentru slavii de nord”; el voia să formeze o legiune română care să lupte pentru unguri). Transilvania întreagă ar fi apărat trecerea Carpaților și intervenția rusă ar fi devenit imposibilă pe această graniță. Generalul Lüders a mărturisit el însuși mai tîrziu unui diplomat francez la București, că fără românii din Transilvania, comandați de Iancu, rușii n-ar fi fost în stare să se măsoare cu Bem. Kossuth respinse cu dispreț propunerile românilor. Iancu bătut zdravăn pe unguri. Așa fură paralizate victoriile lui Bem. Austria n-a răsplătit cu nimic pe români.

XVI. La 17 iunie 1849, Paskevici⁸¹ trecu Carpații dinspre Galiția. În primele zile ale lui *iulie*: generalul Gortenhjelm pătrunse în Transilvania prin Bucovina, Lidars prin Țara Bomânească. 20 000 de oameni din trupele lui Bem au fost imobilizate de români. Maghiarii au făcut din cauza lor cauza unei caste.

³⁶ **Baden** este un oraș și o stațiune în [Austria Inferioară](#), 26 km sud de [Viena](#).

La *1 iunie 1849*, fu semnată convenția de la *Balta Liman*^{37,38}. Principalele articole: anularea drepturilor electorale, numirea domnilor de către cele două curți, suprimarea Obșteștii Adunări, înlocuită în funcțiile deliberative de un Divan ad boc, numirea arbitrară a unor comisii de boieri pentru revizuirea Regulamentului. Națiunea era lăsată la cheremul domnului și domnul la bunul plac al St. Petersburgului. Poarta a trebuit să numească în Moldova pe **Grigore Ghica**, candidatul lui Reșid; **Știrbei** fu desemnat pentru Țara Românească de către generalul Grabbe⁸². Același Știrbei fusese redactorul Regulamentului organic, spoliatorul moșnenilor, vânzătorul de țigani ... delapidator în interior, servil în afară. Cîrmuirea lui nu fu decît un necurmat trafic de funcțiuni. A ales pentru cele mai bune posturi pe cele mai compromise canalii ale regimului lui Bibescu – oameni din Fanar, agenți ai Rusiei, corifei ai boierimii, judecători venali, ispravnici jăcmănitivi etc. în Moldova, excesele erau aceleași, dar slabul și indolentul domn nu li s-a asociat. Știrbei și-a îmbogățit înții de toate familia. Ginerele lui, Plagino (prin sentința supremă a Divanului lui Știrbei) a răpit proprietatea a 70 familii de moșneni care se învecinau cu moșiile lui.

Acesta era regimul la care erau supuse Principatele, cînd la *1 iulie 1853*, rușii au trecut Prutul. Rusia a poruncit domnilor să-i verse tributul destinat sultanului. Ghica nu s-a supus și s-a retras la Viena. Știrbei n-a așteptat ca rușii să sosească în Țara Românească și a trimis ofițeri în Moldova să asigure pe Gorciakov de devotamentul său. La *25 iulie*, consulul general al Angliei i-a remis invitația formală a Porții să părăsească imediat și provizoriu Principatul. El a refuzat să se supună. La *8 august*, cum nu s-a supus nici injoncțiunilor lui Poujade⁸³, consulul general francez la București, acesta a coborît pavilionul și a părăsit Bucureștii. Speriat, Știrbei s-a refugiat la Viena.

În *septembrie 1853* — cum toate puterile care se pregăteau de război căutau

³⁷ La 19 aprilie 1849, stil vechi (1 mai 1849, stil nou), are loc semnarea convenției ruso-turce de la Balta-Liman, nu departe de Istanbul, care consfințește pe plan diplomatic internațional înăbușirea Revoluției de la 1848 din Moldova și Valahia.

³⁸ **Balta-Liman** n. cartier în Constantinopole unde se încheiă între Rusia și Turcia Convențiunea dela 1849, care regulă dreptul lor de intervențiune în Principatele Române. Sursa: Șăineanu, ed. VI (1929)

alianța Austriei – un memoriu secret, semnat foștii domni Știrbei, Bibescu, Sturdza și Grigore Ghica, a fost prezentat cabinetului de la Viena. Semnatarii, dându-se ca reprezentanți ai celor două Principate și promițând concursul celor mai de seamă boieri, se angajau să pună Moldo-Valahia sub suzeranitatea Austriei, în caz că Rusia ar fi învinsă. Austria a acceptat această concesiune și a trimis pe maiorul Thom la București și Iași pentru a culege adeziunile boierilor și a face propagandă în favoarea guvernului austriac. Misiunea lui Thom⁸⁴ se îndeplinea în mijlocul ocupației ruse. Era deci el însuși agent rus.

În *martie 1854*, a fost încheiată alianța între Turcia, Franța și Anglia.

Poarta, sigură acum de un sprijin, voia să intre în acțiune, precedând intrarea armatelor sale de un apel către[români. Firmanul era gata; autonomia Principatelor, drepturile și privilegiile lor erau consacrate în mod solemn; se încuraja o insurecție națională, când pe neașteptate, Austria renunțând la tăcerea sa, se declară dispusă să intre în alianța puterilor occidentale, cu condiția să i se cedeze Moldo-Valahia drept compensație pentru sacrificiile pe care le va face cauzei comune. Stratford de Redcliffe fu imediat de acord. Românii, ale căror drepturi au fost de atâtea ori recunoscute, nu **puteau** fi așa de simplu sacrificați. Era singura obiecție pe care Stratford a opus-o Austriei. Drept răspuns aceasta a arătat pactul secret al domnilor, și Redcliffe⁸⁵, lămurit, sau prefăcându-se a fi, și-a luat sarcina să smulgă consimțământul Porții. El a obținut, ca primă garanție, revocarea firmanului relativ la drepturile moldo-românilor. Pentru moment, Austria s-a mulțumit cu aceasta. Cu această condiție ea promitea să adere în curînd la alianța turco-anglo-franceză. Prima ei condiție a fost excluderea absolută a oricărui element popular sau național.

Încă din octombrie 1853, Nicolae și Alexandru Golescu s-au dus la Constantinopol. Heliade și Tell veniseră din Chio³⁹, Magheru de la Viena, Rosetti și Ștefan Golescu de la Paris.

Au fost bine primiți de **Reșid Pașa**⁸⁶. Dar internunțul austriac Bruck⁸⁷ face

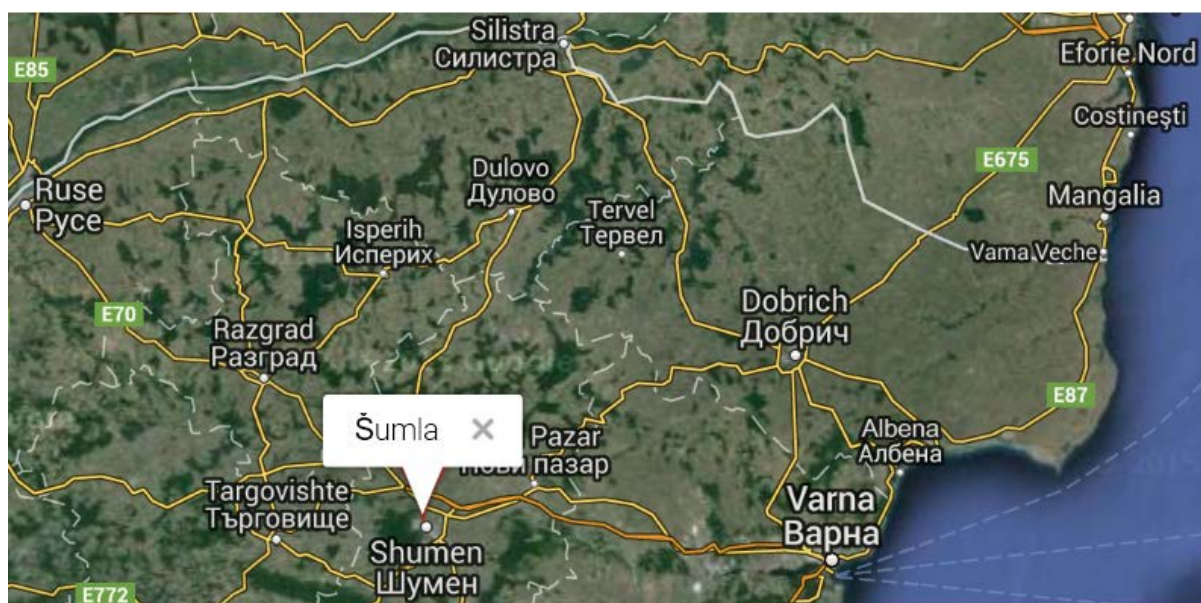
³⁹ Chios ([greacă](#) Χίος) este o insulă din [Grecia](#), aflată în [Marea Egee](#), la 7 km de coasta [Turciei](#).

presiune asupra Divanului, susținut de Redcliffe.

După trei luni de așteptare și de făgăduieli deșarte, unii emigrați români s-au dus la Belgrad și de acolo la Vidin⁴⁰, pentru a încerca o răscoală în Oltenia. Dar n-au găsit la autoritățile turcești nici sprijin, nici bunăvoință. Puține zile înainte de sosirea lor, 400 de plăieși români (grăniceri) se prezentaseră înarmați la comandantul armatei din Calafat, Ahmet Pașa, oferindu-se să se înroleze în trupele sale. El i-a dezarmat și i-a trimis acasă cu dispreț. 60 dintre ei, la întoarcere au fost prinși de ruși și împușcați pe loc. Și totuși era lucru sigur, și Ahmet Pașa o știa, că de la Calafat pînă la Cerneți, pe o distanță de 30 de leghe de-a lungul Dunării, populațiile riverane n-așteptau decît un semnal pentru a se alătura trupelor otomane.

Așa s-au încurajat eforturile patriotismului.

Ștefan Golescu a obținut misiunea din partea tuturor refugiaților de la Vidin de a se prezenta în numele lor lui Omer Pașa la Șumla⁴¹.

Acolo se afla de cîteva zile Tell cu cîteva ofițeri români, veniți pentru a-și oferi serviciile Porții. *Eliade* era și el în anturajul lui Omer, care îl chemase la el. Ceilalți vorbiseră mai înainte în treacăt despre independența României de sub suzeranitatea

⁴⁰ **Vidin** (cunoscut și sub vechiul nume **românesc** **Diui**, în **bulgară** Видин *Vidin*) este un oraș pe malul sudic al **Dunării**, în nord-vestul **Bulgariei**. Se află în apropiere de granițele cu **Serbia** și **România** și este de asemenea centrul administrativ al **Regiunii Vidin**.

⁴¹ **Șumla** f. oraș în Bulgaria. Sursa: **Șăineanu, ed. VI (1929)** .

Porții. Omer Pașa i-a spus lui Goleșcu că unii dintre ei ar fi publicat în 1850 un manifest în care respingeau suzeranitatea Porții; pentru a accepta serviciile lor era nevoie de dezavuarea publică a acestui act. Omer Pașa a pus aceeași condiție și lui Nicolae Goleșcu, care de asemenea sosise puțin mai înainte. Amândoi au refuzat. Chiar dacă ei ar fi consimțit, Omer *ar fi trebuit* să-i refuze. Așa de pildă l-a purtat cu vorba Beșid Pașa pe Magheru. De mai multe ori a fost avertizat să fie gata de plecare pentru a forma o legiune românească, de tot atâtea ori a fost înșelat. Toate șiretlicurile tradiționale ale Divanului au fost puse în joc.

La 14 iunie 1854, Turcia a încheiat cu Austria un tratat, prin care Austria consimțea să ocupe Principatele, somînd Rusia să le evacueze.

La 7 august 1854, nota lui Nicolae anunța că „din considerație pentru Austria, el consimțea să-și retragă trupele din Principate“.

Manuscrisul B 86 a

Regulamentul organic, hărăzit de către Ruși (Kisseleff cu boierii) fu pus în vi-
goare în 1831.

În ceea ce privește Țara Românească, el cuprinde următoarele dispoziții:

„Regulamentul organic debutează... prin principii echitabile“. Dispune
anume: „măsura pământului care urmează să fie cedată trebuie să se bazeze pe
adevăratele nevoi ale cultivatorului și munca acestuia trebuie să corespundă cu
valoarea acestui pământ“. Regulamentul adaugă: „Reciprocitatea între cultivator
și proprietar pentru ca să fie echitabilă trebuie să compenseze, pe cât posibil
avântagiile și obligațiile pe care le are o parte ca și cealaltă” (p. 305).

În Țara Românească cultivatorul primește:

1) pentru casă și grădină, 400 stînjieni ([stînjenu] = aproximativ 2 metri pă-
trați la cîmpie și 300 la munte; 2) 3 pogoane (1 hectar $1/2$)⁴² de pământ pentru
arătură; 3) 3 pogoane de fînaț.

Cele 3 pogoane de fînaț sînt afectate pentru hrana a 5 vite cornute.

⁴² 1 pogon = $1/2$ ha.

Dacă țăranul nu are atâtea vite întinderea de 3 pogoane scade proporțional; dacă nu are nici o vită nu i se dă fînă.

Să nu uităm că aceste concesi denumite de către Regulament avantagii sînt făcute proprietarilor adevărați; că, prin urmare, pe bună dreptate n-ar trebui să rezulte de aci nici o obligație. Dar, în realitate, Regulamentul transformă pe proprietari în arendași; prin aplicarea acestor dispoziții proprietarul va face din țărani servi.

Obligațiile sînt de două feluri: 1) o rentă; 2) zile de clacă și cărăușie.

(În Țara Românească dijma se împarte după cum urmează: dijma din toate produsele 1/10; din fîn 1/5; din vin 1/20; în Moldova vinul dă 1/10)...

Orice țăran este dator proprietății: 1) 12 zile de muncă; 2) o zi de plug; 3) un transport de lemne. În Moldova, articolul al treilea este mai greu; el pretinde: 1) 2 transporturi, unul toamna, altul primăvara; 2) un alt transport, la crăciun, de la 1 la 16 ceasuri distanță sau 2 transporturi de 1 la 8 ceasuri... Cifre fictive. În realitate cifrele nu se socotesc după măsura timpului, ci după cantitatea de lucru. Astfel Regulamentul organic face ca cele 12 zile de muncă să fie egale în lucru cu 36 zile, ziua de arătură cu 3 zile, transportul cu 3 zile. *Total 42 zile.* Aceasta-i situația în Țara Românească.

În Moldova, cele 2 transporturi, de toamnă și de primăvară se urcă la 4 zile; transportul sau transporturile de crăciun la fel 4 zile. Trebuie să mai adăugăm la acestea, 4 zile care sînt hotărîte pentru reparații la acareturile de pe moșie. *Total pentru Moldova 48 zile.*

Dar asta nu-i totul. Înainte de Regulamentul organic dacă muncile la boier nu se terminau în zilele anumite pe care le acorda legea, boierul se adresa țăranilor chemîndu-i să-l ajute. Totuși, întotdeauna, el aștepta pentru aceasta pînă cînd țăranii își terminau propriile lor lucrări, și întotdeauna drept mulțumită pentru lucrul lor de bună voie le făcea hore, joc și le da, de băut. Această ceea ce se numea să facă *clacă*; cuvîntul însemna bunăvoință. Astăzi încă țăranii au obiceiul, cu toată mizeria în care se află, de a presta în comun acest ajutor văduvelor și săracilor din sat. Or, această *clacă*, acest act de binefacere a țăranului față de proprietar, a fost convertită

de către boieri, redactori ai Regulamentului, într-o servitute obligatorie. Satele au fost îndatorate să dea proprietarilor, pentru munca extraordinară 4 oameni din 100 de familii, 3 din 63 la 75 familii; **2** pentru 38–50, 1 pentru 13–25.

În Moldova dijma în oameni a fost botărîtă la 1 om din 10 familii în satele de 200 familii și mai mult și 2 oameni pentru 10 familii, în satele cu mai puțini locuitori. Această nouă îndatorire s-a numit **ïobăgie**, cuvînt străin de limba română și însemnînd **servitute**. De această dată, cel puțin, rușii și boierii, partizanii lor se arătau sinceri. Această **ïobăgie** echivalează în zile de muncă, cu 14 zile pentru fiecare țaran în Țara Românească, cu 36 în Moldova, pentru locuitorii satelor de 200 familii, la 42 pentru celelalte... în total... țaranul în Țara Românească face 56 zile de muncă (clacă) în favoarea proprietarului; în Moldova, 84 zile într-un caz, 120 în celălalt. Or, din cauza asprimii iernilor lungi, anul agricol nu are **decît 210 zile**. Din acestea trebuie scăzute 30 duminici, 10 zile de sărbătoare, 30 de timp prost: total 70. Rămîn 140 zile. Țaranul n-ar avea deci în Țara Românească decît 84 de zile de muncă pentru dînsul; în Moldova numai 56, și doar 20 în satele sub 200 familii. Acesta este numărul oficial al zilelor pretinse țaranului, număr recunoscut de Regulament, garantat proprietarului prin lege.

Regulamentul mai adaugă încă, determinînd norma [munca] pentru fiecare zi, în așa fel încît totdeauna pentru a termina norma [munca] să mai rămînă de lucru pentru a doua zi... De exemplu: ziua de prășit, hotărîtă la 12 prăjini, impunînd o normă raportată la întindere de două ori mai mare decît aceea pe care o poate face un om într-o zi, cuprinde o mulțime de munci accesorii care cer din capul locului mai multă muncă. Mai întîi, operația prășitului, lucru foarte important într-o țară în care bogăția agricolă constă înainte de toate în culturi de porumb, cere o îngrijire dintre cele mai atente. Trebuie să smulgă buruienile care înăbușe porumbul, apoi să-l rărească la o distanță de cel puțin 40 centimetri; apoi după 20 de zile trebuie prășit a doua oară și cîte o dată a treia oară. Tot în această zi de prășilă, se cuprinde culesul, dezghiocatul, căratul și punerea în coșare a recoltei; și ca și cum n-ar fi îndestul pentru o zi de lucru, țaranul mai este obligat să facă și coșarele și hambarele; astfel

că ceea ce se cheamă *ziua* de prașilă, după Regulament, începe în mai și se termină în octombrie (p. 306–310. Ultima parte privind prașila la pag. 310). „În Moldova – spunea un mare boier lui Regnault — cele 12 zile de muncă ale țăranului prevăzute de regulament, în fapt echivalează cu 365 zile” (p, 311). (Regnault Elias, *Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes*, Paris, 1855.)

Manuscrisul B 91 (20)

.. .Nistru) sau Basarabia cedată. (Aceasta prin *tratatul de la București*). Turcia nu putea ceda [ceea ce nu-i aparținea], pentru că ea este numai suzerană a țărilor române. Poarta singură a recunoscut acest lucru, când la Carlovitz, presată de polonezi să le cedeze Principatele moldo-valahe, ea a răspuns că nu avea dreptul de a face vreo cesiune teritorială, deoarece capitulațiile nu-i conferă decît un drept de suzeranitate (p. 107).

(În timpul ultimei lor ocupații, rușii s-au arătat așa cum sînt; liberatorii și-au reluat adevăratul lor caracter etc. p. 109). „Moarte bragagiilor“. La *sfîrșitul lui 1820* apăru la Chișinău, în Basarabia, *Alexandru Ipsilanti* general maior în armata rasă (născut în Fanar, 1895, fiul domnului care în 1806 s-a refugiat în Rusia). „Țăranul român“ nutrește pentru „muscal“ (moscovit) numai ură.

La 6 martie 1821, Ipsilanti trecu Prutul cu vreo sută de *albanezi*; în aceeași zi el este la Iași, în palatul lui Mihai Suțu. Adresează împreună o chemare către greci (pentru eliberarea Greciei). Congresul de la Laibach⁴³... era tocmai pe punctul de a

⁴³ Congresul de la Laybach (acum Ljubljana, Slovenia), a avut loc între 26 ianuarie și 12 mai 1821.

se reuni... Vladimirescu (are alături de el revoluția țăranilor). Cum acesta nu este de acord cu planurile lui Ipsilanti, „și nu admite nimic comun între cauza grecilor și aceea a românilor“, el vrea să izgonească pe Ipsilanti și pe eteriști și să facă mai de grabă cauză comună cu turcii, decât să lase să renască domnia Fanarului și supremația rușilor. Iordachi (agent al lui Ipsilanti), într-o întrevedere îl prinse, îl duse la cartierul general al lui Ipsilanti, care porunci să fie ucis cu lovituri de sabie.

Dl. Ipsilanti, cantonat pe malul Oltului, ([.....] de turci), vede cum era „masacrat“, aproape sub ochii săi, *batalionul sacru*, elita armatei sale, fără să facă un pas pentru a-l apăra, și o ia la fugă, după bătălia care s-a dat fără el, abandonându-și chiar și albanezii și cazacii săi În Ungaria, Metternich porunci să fie închis în fortăreața de la Munkács. Acesta se opuse intențiilor lui Alexandru, care sub pretext de pacificare voia să treacă Prutul (p. 134).

Restabilirea domnilor pămînteni s-a făcut de către sultanul Turciei. (Între timp Principatele rămîn ocupate de turci, evacuarea cărora a fost în zadar reclamată de Alexandru I (†1825). Actualmente Nicolae face același lucru. Poarta cedează în această privință, în *convenția de la Akkerman* (1826), prin care Rusia își arogă dreptul de control asupra Principatelor. Iată: „Domnii vor trebui să țină seamă de demersurile ministrului M. S. Imp. și de acelea pe care consulii Rusiei *le vor adresa pe baza „ordinelor acestuia“*. De altfel tot acolo mai există dispoziții asemănătoare. *Ultima clauză a tratatului* : „Domnii vor fi obligați să se ocupe, fără cea mai mică întârziere împreună cu divanurile respective de măsurile necesare pentru a îmbunătăți starea Principatelor încredințată grijei lor, și aceste măsuri vor face obiectul unui regulament general pentru fiecare principat“.

Rezultatul a fost: *Regulamentul organic*.

*Pozzo di Borgo*⁸⁸ transmite din Paris în luna noiembrie 1828 : „Împăratul a supus unui examen sistemul turc și maiestatea

sa l-a găsit că a început o organizare materială și morală, pe care nu a avut-o pînă acum. Dacă sultanul a putut să ne opună o rezistență mai vie și mai organizată, atunci cînd abia pregătise elementele noului său plan de reformă și de îmbunătățire, cît de formidabil l-am fi găsit în cazul cînd sultanul ar fi avut timp să-i dea mai multă soliditate“.

(În legătură cu Grecia : „Rusia... mutilează posesiile continentale [ale Turciei], pentru că ea vrea să facă tot ceea ce este posibil pentru a slăbi Turcia, iar nu pentru a întări o națiune regenerată“).

Pretextul rușilor pentru a face război este că: „Turcii oprimă pe sîrbi, pe români, pe moldoveni, iar țarul era apărătorul oprimaților“. La 7 mai 1828, 150 000 ruși se revărsară în Moldo-Valahia. În protestele sale din 1826, împotriva ocupației turcești, Rusia se înduioșa față de nenorocirile țării; acum rușii se dedau la groaznice excese. „Niciodată “ spune Saint Marc Girardin⁸⁹ însuși (în ale sale *Souvenirs de voyages*)“ n-a avut loc o mai înspăimîntătoare distrugere de vieți“. Un jaf enorm, hoții de ale ofițerilor, barbaria soldatului rus etc..

În ciuda acestei oribile administrații, divanul boierilor a trimis lui Nicolae una dintre cele mai servile adrese: „Sire, divanul *Țării Românești*, interpret al sentimentelor întregului popor se grăbește - a depune la picioarele tronului M. V. I. omagiul adîncii sale recunoștințe și a statorniciei sale fidelități“ etc. (p. 162).

Guvernul rus a răspuns la reclamații: „Nu interesează să știm cine face lucrul (transportul) oamenii sau animalele, numai ordinele să fie executate“.

Tratatul de la Adrianopol 14 sept. 1829. Stipulațiile care privesc țările române par o serie de binefaceri. Prin art. 5 Rusia se declară *garantă* a drepturilor acordate prin sprijinul său, consacînd astfel, în favoarea ei, dreptul de intervenție.

Ocupația rusă avea să se prelungească, (avea să dureze 10 ani), pînă ce turcii vor fi plătit 125 mil. despăgubiri de război.

(Nicolae voia chiar să cumpere Principatele, prețuite la 36 mil. fr.).

De asemenea în tratatul de la Adrianopol figura „recunoașterea de către Poartă a independenței grecești“.

Regulamentul Organic (Kisseleff).

Întocmai cum erau bătrînul *Alexandru* (I) și Constantin, primul „prieten al artelor și civilizației“, celălalt „tatar“, la fel sînt acum *Alexandru* II și fratele său.

Dintre cele mai însemnate familii boierești nici una nu este de origine românească. „Mavrocordații și Mavroghenii sînt din insula Miconi (Arhipelag); Ghiculeștii din Albania, Racoviștii din Asia Mică, Ipsilanții și Moruzeștii din Trebizunda; Suțuleștii sînt bulgari, Caragea din Raguza, Roseteștii din Genua etc. (p. 265).

Românii din *Țara Românească* 2500000

Moldova 1500000

Transilvania 1486000

Banatul Timișoarei 1085000

Bucovina 300000

Basarabia 896000

7 676 000

Convenția de la Balta Liman (1 iunie 1849): anularea drepturilor de alegere, numirea domnilor de cele 2 curți, suprimarea Obșteștei Adunări, înlocuită în atribuțiile ei deliberative printr-un divan *ad-hoc*, numirea arbitrară a comisiilor de boieri pentru revizuirea Regulamentului...”

Manuscrisul B 63

1853 septembrie

RUȘII ÎN MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ

(„Si viene di bassa a gr an fortuna piti con la fraude che con la forza”). [Mai curînd te ridici de la o condiție inferioară la una superioară prin înșelăciune decît prin forță]. (Machiavelli, *Discorsi*) cap. XIII, 2 ed., London, 1849).

Limba română e un fel de italiană orientală (3). Băștinașii din Moldo-Valahia se numesc ei înșiși români; vecinii lor îi denumesc vlahi sau valahi (l.c.). În 1393, *Valahii* au încheiat un tratat cu Baiazid, de la care pornesc pretențiile Porții de suveranitate asupra acestor provincii. Acest tratat, sau această capitulație, termen sub care este îndeobște numit, era precum urmează:

Art. I. „Noi Baiazid, ca urmare a nemărginitei noastre îndurări față de Țara Românească, care, împreună cu domnul care o stăpînește, s-a închinat invincibilului nostru Imperiu, hotărîm și decidem că țara va continua să se guverneze după propriile ei legi, și că domnul Țării Românești va avea libertate deplină să declare război vecinilor săi și să încheie pace cu ei, cînd îi va conveni și cum va crede de cuviință, și că el va avea drept de viață și de moarte asupra supușilor săi.

Art. 2. Toți creștinii care, după ce mai înainte au îmbrățișat religia mohamedană, ar dori acum să părăsească teritoriul Imperiului nostru și să se întoarcă la cultul creștin, vor fi respectați și nu vor fi reclamați de noi.

Art. 3. Toți românii care vor intra pe teritoriul Imperiului nostru, pentru afacerile lor, vor fi scutiți de orice dări și nimeni nu-i va putea supăra pentru modul lor de a se îmbrăca.

Art. 4. Domnii (care vor fi totdeauna creștini) vor fi aleși de către mitropolit și boieri.

Art. 5 fixează cifra tributului de plătit în fiecare an” (p. 5).

Moldova nu s-a închinat puterii turcești decât după aproape un secol de la semnarea tratatului român; în 1513, ea recunoaște suzeranitatea Porții în condiții nu mai puțin favorabile. Aceste vechi tratate constituie baza relațiilor dintre Principate și Poartă și au fost confirmate de sultanii următori și recunoscute ca fiind valide și în vigoare de guvernul rus, de Poartă și de locuitorii Principatelor.

Legăturile *diplomatice* dintre Rusia și Principate datează din 1710 când *Petru cel Mare* a încheiat un tratat cu *Dimitrie Cantemir*, domnul *Moldovei* :

„*Art. 1.* Moldova va dobândi întreg teritoriul dintre Nistru și Bugeac. Toate cetățile așezate pe malul stîng al Prutului vor aparține de drept Moldovei. *Art. 2.* Moldova nu va plăti niciun tribut Rusiei. *Art. 3.* Domnul se obligă să țină 10 000 de oșteni, plata cărora va fi acoperită de Rusia. *Art. 4.* Rusia nu se va amesteca în afacerile țării, și nici unui rus nu-i va fi permis să se căsătorească și să dobîndească moșii în Moldova. *Art. 5.* Titlul domnului va fi Alteța Sa domn și singur stăpînitor al Moldovei, aliata Rusiei“.

4

Scurt timp după aceea, Petru a izbutit să convingă pe domnul Țării Românești, să încheie un acord asemănător.

Cu toate acestea, Petru fiind bătut, a fost silit să-și cumpere o retragere sigură în propriile sale domenii, prin mită dată generalilor turci.

De atunci, guvernul otoman a luat, pentru un secol, obiceiul de a alege dom-

nitorii Moldovei și Țării Românești nu printre băștinașii țării, ci printre grecii din *Fanar*. Acești greci, membri ai câtorva familii favorizate, autorizate să locuiască între zidurile Constantinopolului, în cartierul de la care se trage numele lor de *fanarioți*, au fost educați pentru a se ocupa cu afaceri de stat. Pentru cunoașterea limbilor occidentale și a uzanțelor diplomatice ei au fost aleși să împlinească sarcinile importante de interpreți; și, prin influența lor asupra Divanului, pe care o datorau talentelor lor, conducerea afacerilor externe ale Imperiului otoman le-a fost încredințată în mare măsură. Sceptrul tributar al Moldovei și al Țării Românești a fost cel mai înalt obiect al ambiției lor. Titlul pe care îl dobândeau prin posesiunea acestui sceptru era transmis descendenților lor, și aceasta le procura, dacă se mențineau timp de câțiva ani, înlesniri să strângă o avere destul de mare pentru a susține rangul unei case princiare. Titlurile pe care le-au purtat familiile *Cantacuzino*, *Mavrocordat*, *Callimachi* și altele, se datoresc acestei origini.

Cîrmuirea *fanarioților* a fost totdeauna dezastruoasă Principatelor. Darurile prin care domnul dobândea ridicarea în scaun trebuiau acoperite prin taxe stoarse de la supușii săi. Suferințele acestora erau înfățișate Divanului, și Divanul își avea, în vremea aceea de corupție și de decădere, motivele sale să se arate totdeauna dispus a le acorda ușurarea pe care le-o procura o schimbare de domnie.

Sucesiunea rapidă a domnilor a agravat răul și a făcut ca Rusia, *sub pretext de a curma acest abuz*, să intervină în afacerile interne ale Moldovei și Țării Românești și în Imperiul otoman, la sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului prezent. *Prima* dispoziție relativă la Principate a constituit-o *art. 16 din tratatul de la Kainargi*⁴⁴ (1774).

Prin acest articol, „Poarta consimte ca, potrivit cu împrejurările celor două Principate, miniștrii Curții imperiale a Rusiei să poată vorbi în favoarea lor; și promite să ia în considerație aceste intervenții cu prietenia și respectul care se cuvine

⁴⁴ (**Tratatul de la Kuciuk-Kainargi** (var. Kuciuk-Kainardji, în limba [turcă](#) *Küçük Kaynarca*)) Numit astăzi Kainargea, și situată în provincia bulgărească Silistra, orașelul Kuciuk-Kainargi a fost locul unde s-a semnat, în vara anului 1774 (21 iulie 1774), pacea dintre Imperiul Otoman și Rusia.

unor puteri“⁴⁵. Prin *tratatul de la București (1812)*, Rusia a obținut pentru ea însăși cedarea a aproape 1/2 din Moldova, provincia Basarabia. *Convenția de la Akker-man* (în 1826) și *tratatul de la Adrianopol* n-a conferit Rusiei nici un drept de suveranitate. *Art. 5 al tratatului de la Adrianopol*: „Principatele Moldovei și Țării Românești, plasându-se prin capitulație sub suzeranitatea Înaltei Porți, și Rusia *garan-tînd prosperitatea lor*, este subînțeles că ele își vor păstra toate privilegiile și imuni-tățile care le-au fost acordate fie prin capitulațiile lor, fie prin tratatele încheiate între cele două imperii sau prin hațișerifurile emenate în diferite timpuri. În consecință, ele se vor bucura de exercițiul liber a cultului lor, de o securitate completă, de o administrație națională independentă și de o deplină libertate a comerțului..

... Generalii ruși, în timpul războiului care s-a terminat cu tratatul de la Adrianopol, s-au ocupat să pregătească o *constituție* pentru fiecare Principat sub numele de *Regulament Organic*... Art. 52 din *Regulamentul organic al Țării Ro-mânești* prevede: „Orice act sau hotărîre a Obșteștii Adunări și a domnului, care va fi împotriva privilegiilor Principatului, tratatelor și hațișerifurilor, întărite pentru folosul acestui Principat, *precum și împotriva drepturilor curților suzerană și protectoare*, trebuie să se socotească nule și neavenite“. Rusia a izbutit deci să obțină recunoașterea într-un document public a titlului asumat de *protectoare a Principatelor*... Adrianopol prevede totuși că *Regulamentul organic* (atunci in-complet) nu va putea încălca în nici un fel drepturile Porții.

În 1837, cu prilejul publicării unei *noi ediții a Regulamentului organic*, Rusia a cerut inserțiunea cuvintelor: „Aceasta în orice caz (adică, că Adunarea ar putea, cu consimțămîntul domnului, să facă în Regulament schimbări cînd acestea ar deveni necesare) nu poate avea loc fără consimțămîntul curților suzerană și protectoare“ («sans le consentement de la cour suzeraine et protectrice»). Propunerea a fost în-tîmpinată printr-un refuz hotărît și indignat de către Adunarea Țării Românești. Dar Rusia a sfătuit Poarta să emită un firman, care să pretindă inserarea acestor cuvinte

⁴⁵ După textul tratatului: ...și promite să-i asculte cu considerația ce se *cuvine unor puteri prietene și respectate*“ (cf. Acte și documente privitoare la istoria Renascerei României).

primejdioase, în Regulamentul organic... Firmanul contravenea drepturilor fundamentale ale poporului român de a reglementa afacerile interne ale țării după propria lui voință; și prevederile firmanului n-au fost niciodată acceptate de către *Adunarea Țării Românești*...

În palatele nobililor sau boierilor români, luxul oriental se îmbină cu rafinamentul occidental. Dar masa poporului e cufundată într-o mizerie abjectă... Drumuri nu există aproape de loc. Șleaurile bătute, pe care, boierul, gonit de căldura verii, e tras de 6 sau 8 cai destul de repede, iarna sînt impracticabile.

Aceste provincii „s-au veștejit la umbra protecției ruse“ ... Vechile legi ale Principatelor, în multe privințe sînt foarte imperfecte. O mare parte a populației rămîne într-o stare de șerbie absolută. Boierul, în procesele cu un străin, e mai presus de lege; tribunalele sînt deschise unei corupții pe scară mare... O parte influentă, deși moderată, a nobilimii, dorea de mult să îndrepte aceste rele. Influența predominantă a Rusiei, pe de altă parte, a lucrat intens pentru a zădărnici astfel de planuri. A fi suspectat de a nutri sentimente patriotice era egal cu a fi exclus din funcțiuni publice. Servilitatea față de interesele Rusiei era un titlu de promovare... De la domn și pînă la cel mai modest funcționar, toți știau că slujba lor era la bunul plac al consulului rus ...

Rusia ținea o armată de 30 000 de oameni în Basarabia... Unii boieri, în primăvara anului 1848, au prezentat o petiție domnului Moldovei, cerînd anumite reforme. Domnul, acționînd sub influența consulului rus, nu numai că le-a respins cererea, dar i-a aruncat la închisoare. Tulburările produse de aceste evenimente au furnizat pretextul dorit: *Armata rusă a trecut granița (25 iunie 1848)* și s-a apropiat de Iași. Reprezentanții Rusiei pe lîngă curțile occidentale afirmau că generalul comandant a acționat pe propria sa responsabilitate, că „trupele ruse au intrat în Moldova fără vreun ordin al Cabinetului de la Petersburg, scopul lor fiind menținerea sau stabilirea ordinei, că ele vor fi retrase cînd ocazia va înceta, că intrarea lor s-a făcut pe baza *autorizației domnului* și că nu s-a dat nici o dispoziție pentru achiziția de teritorii“ ... (Declarația lui *Palmerston* la întrebarea lui *Dudley Stuart*,

H.o.C., 1 sept 1848) Zvonuri frecvente circulau despre retragerea iminentă a trupelor ruse... Cum afacerile Europei occidentale deveneau din zi în zi mai complicate, ocuparea Moldovei de către trupele ruse putea fi considerată ca un *fapt împlinit*.

Între timp, *domnul Țării Românești*, mai puțin expus influenței și mai îndepărtat de ajutorul Rusiei, la 11/23 iunie 1848, a garantat supușilor săi reforme de natură mult mai importantă decât acelea care au fost refuzate moldovenilor. Aceste reforme nu știrbeau de fel dreptul sultanului ca suprem suzeran al Principatelor, dar erau destructive pentru „Regulamentul organic” al Rusiei. Ambasadorul rus la Paris a reușit să intimideze guvernul turc asupra tendinței primejdioase a reformelor Țării Românești. Un manifest către cabinetele Europei arată intenția ei de a interveni prin forța armelor în afacerile Principatului. La 1 aug. 1848 o puternică armată rusă a trecut Prutul în marșul ei spre București. Guvernul turc a trimis o armată turcă în Țara Românească, sub comanda lui Suleiman Pașa ... Locuitorii Țării Românești n-au adresat Rusiei nici o cerere de protecție, la intrarea trupelor turcești Românii au consimțit ca guvernul provizoriu să fie înlocuit cu o comisie de trei persoane, numite de Pașa, pentru a împlini sarcinile domniei, vacante în urma fugii lui Bibescu; o delegație a fost trimisă la Constantinopol cu propuneri în vederea modificării cererilor inițiale ale românilor încât să fie puse de acord cu vederile guvernului turc. Rusia amenința Divanul că va pune capăt dacă nu *cu, fără* Turcia, noii ordini a lucrurilor în țară. Divanul a cerut sfatul ambasadurilor Angliei și Franței, care i-au recomandat să adopte linia politicii preconizată de Rusia. Prin urmare, Suleiman Pașa rechemat, Fuad-Effendi e numit. Armata turcă a înaintat spre București și a ocupat capitala la 25 septembrie. Fuad Effendi a comunicat principalilor boieri firmanul care anula constituția din 11/23 iunie 1848. Drept *pretext* a fost invocată tendința acesteia din urmă spre *socialism* (șerbia era desființată în Constituție și lotul de pământ stăpînit de țăran îi era cedat în deplină proprietate;

dar în același timp, același articol XIII prevedea că proprietarul va fi despăgubit de către stat pentru pământul cedat și pentru pierderea muncii țăranilor săi)... Măsurile Divanului erau dictate de Rusia – comisarul rus, generalul *Duhamel*, însoțea și, de fapt, comanda armata turcă, și firmanul turc fusese emis cu concursul său După 10 zile, armata rusă a invadat Principatul și la 10 octombrie, generalul *Duhamel* declara lui *Fuad Effendi* că a ocupat provincia militărească în numele stăpînului său împăratul ... Toată autoritatea, civilă, militară, legală, a fost ilegal uzurpată sau exercitată de soldătimea rusă. Un ofițer român, un supus al Porții, a fost arestat chiar în casa lui *Omer Pașa*, comandantul suprem turc. Un supus britanic a fost arestat și dus într-o închisoare depărtată. Toți revoluționarii, ostili rușilor, au fost arestați și ținuți și acum în închisoare...

Ei au pus mîna și pe veniturile Principatului, au revizuit tariful comercial și au interzis exportul produselor românești. ... Principatele au fost silită să întrețină, pe socoteala lor, imensa putere militară cu care, în ciuda tuturor protestelor lor energice, Rusia persista să împovăreze țara ... 50 000 de ruși.

Contribuțiile în bani, percepute la început pentru întreținerea acestora, au rămas în general în buzunarele ofițerilor care le strînseseră. În acest timp, trupa a fost silită să trăiască din jaf. Nenorociții locuitori din mai multe sate au fost siliți, din pricina acestei duble stoarceri, să caute refugiu în mijlocul zăpezilor Carpaților. Cînd devenise evident că armata imperială era în primejdie de a muri de foame, împăratul a permis așa- numitului guvern român să deschidă un credit la *St. Petersburg*, ca să fie în stare a acoperi cheltuielile trupelor ruse. Și acum Principatele au a garanta o mare datorie națională față de Majestatea sa împăratul... Acesta avea un nou pretext pentru a menține aceste țări drept garanție pentru propria ei despăgubire pecuniară (6–25) „*pînă cînd Rusia va fi închis poarta casei*“, așa numea *Alexandru* acapararea Constantinopolului (29).

Prețul bumbacului tors e aproximativ de două ori mai scump decît al materialului brut, care a servit la fabricare; prețul mediu al stambei uni și a celei imprimate din care consistă exportul nostru, e de cinci ori mai mare decît a materiei prime (35). *Tariful turcesc pentru produsele manufacturate e de 3 pînă la 5% din valoarea actuală* (36).

NOTE

¹ Grigore III Ghica, domn al Țării Românești (1768 – 1769) și al Moldovei (1764 – 1767, 1774–1777), ucis din ordinul Porții pentru că a protestat împotriva cedării Bucovinei, Austriei.

² Tratatul de la Kuciuk-Kainargi, încheiat în 1774 în urma războiului ruso-turc din 1768 – 1774. Articolul XI al acestui tratat prevede, de fapt, că „în scopul respectării ordinii, întru totul, Sublima Poartă îngăduie de asemenea să ființeze consuli și vice-consuli oriunde curtea Rusiei va găsi de cuviință să stabilească”. Rusia a stabilit consuli la București și Iași în 1782, Austria în 1783.

³ Ecaterina a II-a, împărăteasa Rusiei (1763—1796).

https://ro.wikipedia.org/wiki/Ecaterina_a_II-a_a_Rusiei

⁴ Al. V. Suvorov (1730—1800), comandantul armatelor ruse în războiul austro-ruso-turc din 1787-1792, a obținut victoria la Rîmnic (1789) și Izmail(1790).

⁵ Emile Gaudin s-a aflat la București ca „agent confidențial al Republicii franceze pe lângă domnul Țării Românești” din septembrie 1795 pînă în februarie 1796

⁶ Între 1802 și 1811 s-au făcut mai multe demersuri pe lângă Napoleon. Dintre boierii refugiați la Brașov, banul Ghica, Emanuel și Grigore Brîncoveanu și C. Cîmpineanu semnează în 1802 o petiție adresată ambasadorului Franței la Viena Champagny. Pentru această epocă nu este nimeni cunoscut cu numele de Preda Brîncoveanu. Logofătul D. Sturdza elaborează în 1802 un proiect de constituție republicană. La rîndul său G. Catargi face o călătorie la Paris în 1810 — 1811 căreia i s-au atribuit scopuri politice. Nu știm ca Beldiman să fi luat parte la aceste demersuri.

⁷ Diplomă solemnă semnată de sultan.

⁸ Generalul H. Sebastiani (1772—1851), ambasador al Franței la Constantinopol (1806-1807).

⁹ Alexandru Suțu, numit domn al Țării Românești și revocat în același timp cu Scarlat Callimachi, a domnit numai între 1818 și 1821.

¹⁰ Scarlat Callimachi, numit domn al Moldovei în luna august 1806, revocat în octombrie, a fost reinstalat după pacea de la București și a domnit între 1812 și 1819.

¹¹ J. J. Michelson (1740 — 1807), comandant al armatelor rusești, mort la București.

¹² M. A. Miloradovici (1771 — 1825), general de infanterie, a obținut asupra turcilor victoria de la Obilești, lângă București (1806).

¹³ Lude, unicate fiscală formată din mai mulți contribuabili, solidar responsabili de achitarea dărilor

¹⁴ Scutelnici, categorie de contribuabili sterși din registrele fiscale și dați boierilor sau mănăstirilor cărora le prestau diferite servicii sau le plăteau o sumă anuală de bani.

¹⁵ Capo d'Istria, conte. Diplomat rus, ministru al Afacerilor Străine, unul din organizatorii răscaloiei din 1821.

¹⁶ Alexandru Ipsilanti (1792—1828), nepotul omonimului său, domn al Țării Românești, aghiotant al împăratului Alexandru I, efor general al Eteriei.

¹⁷ Constantin Catacazi era cumnatul, iar nu socrul lui Al. Ipsilanti.

¹⁸ De fapt Al. Ipsilanti se intitula „efor sau procuror general acționând din împrutnicire superioară“.

¹⁹ Constantin Teodor Negri, caimacam al domnului Țării Românești, eterist decapitat la Constantinopol în luna noiembrie 1821.

²⁰ Alexandru Filipescu-Vulpe, mare logofăt și vistier al Țării Românești în timpul răscaloiei. A fugit în Transilvania o dată cu intrarea turcilor în Țara Românească.

²¹ Gheorghe Cantacuzino prinț, colonel în armata rusă, însărcinat de Ipsilanti cu conducerea trupelor eteriste în Moldova; la venirea turcilor a fugit în Basarabia.

²² Veniamin Costache (1768 — 1846), mitropolit al Moldovei (1803—1806, 1812—1843). Declarându-se pentru Eterie și procurând bani lui Al. Ipsilanti, a trebuit să se refugieze în Basarabia, de unde s-a întors în 1823.

²³ Iordache Olimpiotul de fapt. Comandantul gărzii de arnăuți a domnului (1817 — 1821) și unul din șefii militari ai Eteriei. După înfrângerea eteriștilor la Drăgășani (iunie 1821) a încercat să treacă în Bucovina, dar a rămas asediat, împreună cu alți eteriști, în mănăstirea Secu, unde și-a găsit și moartea.

²⁴ Gheorghe Cîrjali, șef de bandă, s-a alăturat răscaloiei din 1821.

²⁵ Constantin Samurcaș, unul din fruntașii eteriștilor din Țara Românească. După dezavuarea mișcării de către țar, a fugit în Transilvania.

-
- ²⁶ E vorba de banatul Craiovei sau Oltenia.
- ²⁷ Grigore Brîncoveanu, prinț al Sf. Imperiu Roman, eterist, membru în guvernul provizoriu.
- ²⁸ Căminarul sau bimbașa Sava, șeful albanezilor din garda domnească, unul din membrii de seamă ai Eteriei din București; după dezavuarea de către țar s-a unit cu turcii pentru înfrîngerea eteriștilor. Drept răsplată pentru serviciile aduse, turcii l-au omorât împreună cu oamenii săi (august 1821).
- ²⁹ Munkács azi Munkacevo, în Ucraina subcarpatică (U.R.S.S.).
- ³⁰ Akkerman, convenția din 7 oct. 1826 a reglementat dificultățile rezultate din aplicarea tratatului de la București din 1812.
- ³¹ M. Minciaki, consilier de Stat și consul general al Rusiei la București (1822—1821) viceprezident al divanului Moldovei (1828—1834), a prezidat comisia de redactare a Regulamentului organic.
- ³² E vorba de fapt de Samuil Micu Clain (1745 — 1806).
- ³³ Constantin Clmpineanu, membru al partidei naționale (1782 — 1832).
- ³⁴ L. Wittgenstein, mareșal (1769—1843) comandantul trupelor rusești care au trecut Prutul în 1828.
- ³⁵ Th. P. Pahlen, ofițer rus, deplin împuternicit prezident al Divanurilor Moldovei și Țării Românești în 1828 — 1829.
- ³⁶ P. Țh. Jeltuhin, general rus, prezident al Divanurilor Moldovei și Țării Românești în 1829.
- ³⁷ P. D. Kiselev (1788—1872), general și diplomat rus, guvernator general al Principatelor Române (1829—1834), a condus elaborarea și aplicarea Regulamentului organic.
- ³⁸ P. Rückmann, consul general al Rusiei la București (1834—1839).
- ³⁹ Ion Cîmpineanu (1798—1863), șef al partidei naționale, membru al guvernului provizoriu de la 1848.
- ⁴⁰ Ion Rosetti (1890—1866) unul din întemeietorii Societății filarmonice, membru al partidei naționale.
- ⁴¹ Grigore Gheorghe Cantacuzino (1800—1849) membru al partidei naționale.
- ⁴² Jean A. Vaillant (1804 — 1886), profesor și istoric francez. În 1829 s-a stabilit la București, unde a fost numit profesor la Sf. Sava; a luat parte la mișcarea națională din 1840; a fost expulzat și silit să se întoarcă în Franța unde a publicat „La Românie“ în 3 volume, Paris, 1844 – 1845.
- ⁴³ Maria Glogoveanu (1817 – 1881), fiica lui Constantin Bălăceanu și a Măriei Văcărescu.
- ⁴⁴ V. P. Titov, diplomat și arheolog, consul general la București, apoi ambasador al Rusiei la Constantinopol, mort în 1891.
- ⁴⁵ Adolphe Billecocq, consul general al Franței la București (1839—1844), autor al mai multor lucrări despre Principate.

-
- ⁴⁶ Dorothée de Benkendorff, prințesa de Lieven (1784—1857), soția diplomatului rus Chr. A. Lieven, ambasador la Londra. S-a stabilit la Paris, unde a și murit.
- ⁴⁷ I. A. Dașcov, i-a urmat lui Titov la consulatul general al Rusiei la București.
- ⁴⁸ S.A. Carneev, viceconsul rus la Galați, rechemat după eșecul răscoalei bulgare de la Brăila.
- ⁴⁹ A. Tavernier, medic francez stabilit în Țara Românească, s-a remarcat prin activitatea depusă în timpul campaniei împotriva holerii din 1831.
- ⁵⁰ Al. O. Duhamel (1801 — 1880), general rus, comisar al țarului în Principatele dunărene în 1848 și 1848–1849.
- ⁵¹ Șekib Effendi, comisar al Porții, însărcinat să ancheteze împreună cu Duhamel administrația lui Al. Ghica.
- ⁵² François-Adolphe Bourqueney, conte (1799—1869), ambasador al Franței la Constantinopol (1841–1848).
- ⁵³ Miloș Obrenovici, principe al Serbiei (1815-1839), și (1858-1860).
- ⁵⁴ Caragheorghe Petrovici (1752—1817), conducătorul mișcării de eliberare sârbești și principe al Serbiei (1804—1813). Fiul său, Alexandru Caragheorghevici a domnit între 1842–1858.
- ⁵⁵ Islad Savfet Effendi, primul dragoman al divanului Porții.
- ⁵⁶ Zoe Mavrocordat (1805—1892), fiica lui Alexandru Mavrocordat și a Ecaterinei Balș, adoptată de Grigore Brîncoveanu. Prima soție a lui Gh. Bibescu.
- ⁵⁷ Trandafirov, inginer, a obținut în 1843 o concesiune pe 12 ani pentru exploatarea subso-lului Țării Românești, care i-a fost însă retrasă în urma campaniei purtate de opoziție.
- ⁵⁸ Chainoi, pseudonimul lui Ion D. Ghica (1817–1897).
- ⁵⁹ Nyon, consul general al Franței la București în 1846.
- ⁶⁰ Carol de Kotzebue, consul al Rusiei, întâi la Iași, apoi la București (1847-1854).
- ⁶¹ În textul lui N. Bălcescu, preluat de K. Marx prin Regnault, nu se vorbește de „o consti-tuție a lui Șerban“, ci de regimul iobăgiei decurgînd din legămîntul lui Mihai Viteazul, a cărei primă mențiune se află într-un document de la Radu Șerban (Regnault, p. 297; *Question icommique*, p. 15—16).
- ⁶² Scarlat Ghica, e vorba în realitate de fiul său Alexandru, domn al Țării Românești (1766-1768).
- ⁶³ Tuhutum, conducător al unui trib maghiar, care la începutul sec. X l-a înfrînt pe voievo-dul român Gelu.
- ⁶⁴ Isabela, văduva lui Ioan Zapolya, regentă a Principatului Transilvaniei în timpul minora-tului fiului său, Ioan Sigismund.
- ⁶⁵ Ștefan Széchényf (1791—1860), nobil maghiar cu convingeri liberale, a propus desfi-ințarea corporațiilor, a șerbiei și a scutirilor de impozite pentru nobili, crearea de Instituții moderne de credit și dezvoltarea navigației cu aburi pe Dunăre.

-
- ⁶⁶ Ludovic Gaj, publicist croat (1809 — 1872).
- ⁶⁷ Kossuth s-a născut la Monok (Zemplén); a fost căsătorit cu Tereza Meszlény.
- ⁶⁸ Florian Micaș, avocat român din Cluj A luat parte la revoluția din 1848 și a fost ținut arestat între 9 mai și 20 septembrie 1848.
- ⁶⁹ Ion Buteanu (1821—1849) conducător al unui detașament român în timpul revoluției de la 1848. Luat prizonier a fost spânzurat din ordinul lui Hatvany.
- ⁷⁰ Gheorghe Pruncu, prefect al poliției Iașilor în 1848. Contrarevoluționar și antiunionist.
- ⁷¹ Ștefan Catargi (1789—1866) mare boier moldovean. Ministru de Interne în 1848, a contribuit la reprimarea mișcării revoluționare din Moldova. Membru al cămăcămiei în 1858.
- ⁷² Emile de Lagrange, francez în slujba guvernului revoluționar al Țării Românești.
- ⁷³ Fuad Effendi Mehmet (1804—1869) om de Stat turc. Comisar al Porții în Principate în 1848.
- ⁷⁴ Al. N. Lüders (1790 —1874), general rus, comandantul trupelor țariste în Principate. În 1849 a condus operațiunile armatei rusești în sudul Transilvaniei.
- ⁷⁵ Robert Gilmour Colquhoun, consul general al Angliei la București în 1834-1859.
- ⁷⁶ Carol Urban, general austriac, comandantul regimentului român de grăniceri în 1848.
- ⁷⁷ Iosip Jellačić (1801 —1859), general în armata austriacă, ban al Croației (1848-1859).
- ⁷⁸ Anton, baron de Puchner (1779—1852), general austriac, comandantul armatei imperiale din Transilvania (sept. 1848—aprilie 1849).
- ⁷⁹ Iosef Bem (1795—1850), general polonez, a emigrat după revoluția poloneză din 1831 și a intrat în serviciul revoluției din Transilvania. După capitularea din 1849 s-a refugiat în Turcia.
- ⁸⁰ Emeric Hatvany (†1850) comandantul trupelor maghiare îndreptate împotriva românilor din Transilvania.
- ⁸¹ Ivan F. Paskevici (1782—1856), general feldmareșal rus, prinț de Varșovia, guvernator general ai Poloniei.
- ⁸² P. H. Grabbe (1789—1875), general, trimis extraordinar al țarului la Constantinopol (1849).
- ⁸³ Pierre Eugène Poujade (1813—1854), diplomat, consul general fa București (1849-1854).
- ⁸⁴ Thom (1785—1861), comandant atașat pe lângă statul major al generalului Mihail Gorceakov.
- ⁸⁵ Stratford Canning, lord Redcliffe (1786—1880), ambasador al Angliei la Constantinopol (1824-1829, 1842-1858).

<http://www.britannica.com/biography/Stratford-Canning-Viscount-Stratford-de-Redcliffe>

⁸⁶ Mustafa Reşid paşa (1802-1858), mare Vizir (1846 - 1852.1856 - 1858), ministru al Afacerilor Străine (1853 – 1856).

⁸⁷ Karl Ludovic Bruck (1798—1860), internunțiu și ministru al comerțului Austriei.

⁸⁸ Pozzodi Borgo, conte (1764 — 1842), diplomat rus de origine corsican.

⁸⁹ Saint-Marc Girardin (1801 —1873), redactor al periodicului „Journal des Débats“. A făcut o călătorie în Principate pe care a istorisit-o în „*Souvenirs de voyages et d'études*“, 2 vol., 1852 – 1853.
